

Yunus Emre

Yıl: 1 • Sayı: 2 • Aralık 2009

Bülteni

**SARAYBOSNA YUNUS EMRE
TÜRK KÜLTÜR MERKEZİ VE
TÜRKÇE KURS BİNASI AÇILDI**

Yunus Emre Enstitüsü

ANKARA

Yayın Türü ve Basım Tarihi

Bülten - Aralık 2009

Yunus Emre Enstitüsü Adına Sahibi

Prof. Dr. Ali Fuat BİLKAN

Yazı İşleri Müdürü

İsa SARI

Adres

Anafartalar Mahallesi Atatürk Bulvarı
No: 11 Ulus/Ankara-TÜRKİYE
Tel: +90 312 309 11 88
Faks: +90 312 309 16 15

Ağ Sayfası

www.yunusemrevakfi.com.tr

E-posta Adresi

iletisim@yunusemrevakfi.com.tr

Tasarım ve Baskı

Merdiven Reklam

Özveren Sk. 13/14 Demirtepe/Ankara
Tel: +90 312 232 30 88

Kaynak gösterilmeden hiçbir yazı
kopyalanamaz.

© 2009

Yunus Emre Enstitüsü
Tüm Hakları Saklıdır.

Sunuş

Türkiye'yi, Türk dilini, tarihini, sanatını ve kültürel mirasını tanıtmak; Türk kültürüne ilişkin bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak ve Türk dilini öğrenmek isteyenlere Türkçe kursları vermek üzere 5653 sayılı Kanun'la kurulmuş olan Vakfımız, ilk adımı Ekim ayında Bosna-Hersek'in başkenti Saraybosna'da attı.

Dışişleri Bakanımız Sayın Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu ile Bosna-Hersek Cumhurbaşkanlığı Konseyi Üyesi Sayın Haris Silayciç'in 17 Ekim 2009 Cumartesi günü resmî açılışını gerçekleştirdikleri Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezi ve Türkçe Kurs binasında, bir yandan Türkiye'nin ve Türk kültürünün tanıtımına dair etkinlikler yapılırken, diğer yandan Türkçe kursları düzenlenecek ve Türk dilini öğrenmek isteyenlere dersler verilecektir.

Bültenimizin bu sayısında, Saraybosna'daki merkezlerimizle ilgili bilgileri, açılışa dair notları, tören ile merkezlerimize ait fotoğrafları ve bilgileri, Bosna-Hersek ile Türkiye arasındaki tarihî ve kültürel ilişkiler üzerine kaleme alınmış bir yazıyı, Saraybosna'ya dair izlenimlerimizi ve Bosna-Hersek'e ait genel bilgileri bulacaksınız. Bir sonraki sayımızda buluşmak dileğiyle...

İÇİNDEKİLER

• Saraybosna YETKM ve Türkçe Kurs Merkezi Açılış Töreni	2
• Avrupa'da Uygur Müslümanlığın Simgesi: Bosna-Hersek	10
• Kursiyerlerimizden.....	12
• Bizden	14
• Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezi	16
• Saraybosna Türkçe Kurs Merkezi	17
• Türk Dili ve Kültürünün İzleri Üstüne	20
• Bosna-Hersek'te Türkoloji.....	29
• Saraybosna İzlenimleri	30
• Türkiye'nin Bosna-Hersek'teki Faaliyetleri	35
• Basında Yunus Emre Vakfı	39

Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezi ve Türkçe Kurs Merkezi Açılış Töreni

Yunus Emre Vakfına bağlı olarak kurulan Yunus Emre Enstitüsünün çeşitli ülkelerde açacağı kültür merkezlerinin ilki olan Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezi, Yunus Emre Vakfı Mütevelli Heyet Başkanı ve Dışişleri Bakanı Sayın Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu ile Bosna-Hersek Cumhurbaşkanlığı Konseyi Üyesi Sayın Haris Silayçiç tarafından 17 Ekim 2009 Cumartesi günü gerçekleştirilen törenle açıldı.

İki binadan oluşan Yunus Emre Türk Kültür Merkezinin, Türk mimarisine uygun olarak inşa edilmiş olan ana binasında sergi salonları, gösteri salonu, kütüphane, ve kafeterya bulunmaktadır. Kurs binasında ise tam donanımlı derslikler, toplantı salonu ve kütüphane yer almaktadır.

Açılış törenine, Türkiye ve Bosna-Hersek'ten davetlilerin yanı sıra pek çok parlamenter, bürokrat ve akademisyen de katıldı. Tören sırasında, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Klasik Türk Müziği Topluluğu da hazır bulundu ve çeşitli parçalar seslendirdi.

Açılış törenimize Türkiye'den katılanlar:

- **Prof. Dr. Mehmet Sağlam**
Kahramanmaraş Milletvekili
- **Dr. Avni Erdemir**
Amasya Milletvekili
- **Prof. Dr. Mehmet Kara**
Yunus Emre Vakfı Mütevelli Heyet Üyesi
- **Prof. Dr. Bekir Deniz**
Yunus Emre Vakfı Mütevelli Heyet Üyesi
- **Prof. Dr. Abdurrahman Güzel**
Yunus Emre Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi
- **Doç. Dr. Ayşenur İslam**
Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürü
- **Prof. Dr. Onur Bilge Kula**
Yunus Emre Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi
- **Emekli Büyükelçi Necati Utkan**
Yunus Emre Vakfı Danışma Kurulu Üyesi
- **Namık Güner Erpul**
Dışişleri Bakanlığı İkili Kültürel İşler Genel Müdür Yardımcısı
- **Şekib Avdagiç**
İstanbul 2010 Kültür Başkenti Ajansı Yürütme Kurulu Başkanı
- **Adem Baştürk**
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri
- **Bahadır Celal İslam**
Bosna Dayanışma Derneği Başkanı
- **Recep Şahin**
TRT Yönetim Kurulu Üyesi
- **Prof. Dr. Kemal Çiçek**
Türk Tarihi Kurumu
- **Adnan Süer**
TRT Avaz Koordinatörü
- **İbrahim Cem Şahinkaya**
Dışişleri Bakanlığı İkili Kültürel İşler Genel Müdür Yardımcılığı

Açılış Töreni Konuşmaları

Dışişleri Bakanımız Sayın

■ **Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu**'nun Konuşmaları

Sayın Cumhurbaşkanım, Milletvekillerimiz, Yunus Emre Vakfının Değerli Yöneticileri, Değerli Misafirler... Ben, her şeyden önce, Türkiye Cumhuriyeti'nin Dışişleri Bakanı ve Yunus Emre Vakfı Mütevelli Heyet Başkanı olarak, size hoş geldiniz diyorum.

Bugün, Bosna-Hersek'te tarihî bir gün yaşıyoruz, Saraybosna'nın bu güzel tarihî merkezinde. Bildiğiniz gibi, Yunus Emre Vakfı, Türk kültürünü tanıtmak amacıyla, dünyanın her yerinde faaliyet göstermek üzere birçok kültür merkezi açacak. Bu, açtığımız ilk kültür merkezidir. İlk merkezin Saraybosna'da açılıyor olması, bir tesadüf değildir. Bu, çok düşünerek, üzerinde tefekkür ederek ulaştığımız bilinçli bir karardır. Çünkü, eğer Türk

kültürü en iyi şekilde nerede bir mekâna yansımış diye düşünülmüş olsaydı, burası, Saraybosna şehri olurdu. İstanbul, nasıl Türk kültürünün temel şehriyse, Saraybosna da o kadar bizim ortak kültürümüzün şehridir. Aynı şekilde, Saraybosna ne kadar Boşnakların şehriyse, İstanbul da o kadar Boşnakların ortak şehridir. Başçarşı'yla Kapalı Çarşı'nın, Gazi Hüsrev Bey Camii ile Sultanahmet'in ruhu aynıdır. İstanbul ile Saraybosna, ikiz ruh kardeşleridir. Aynı şekilde, bizim bu binlerce yıl geriye uzanan kültürümüzün tek bir insanda yaşıyor olduğu söylenecekti ve "Bu insan kim?" denecekti, ben ona Aliya İzzetbegoviç derdim. Mezarını ziyaret ederken, bir kere daha onu düşündüm.

"İlk merkezin Saraybosna'da açılıyor olması, bir tesadüf değildir, bilinçli bir karardır."

Aliya İzzetbegoviç, yirminci yüzyıldaki Yunus Emre'ydi; çünkü o da, "Ben gelmedim dava için/Benim işim sevgi için/Dostun evi gönüllerdir/Gönüller yapmaya geldim" der. Bu sebeptendir ki, Aliya, büyük etnik kırımla karşılaştığı dönemde insanlık onuruna sahip çıktı. Bizim ortak kültürümüze, ahlâkımıza sahip çıktı, onu yüceltti. Onun için, Yunus Emre Vakfının ilk merkezinin Saraybosna'da, Aliya İzzetbegoviç'in şehrinde açılması özel bir anlam taşımaktadır.

Yine Yunus Emre, “Dostun evi gönüllerdir.” diyordu. Biz burada, gönüllere ulaşmak, gönüllere girmek için bu merkezi açtık.

Bu merkezin, iki kardeş halk için hayırlı olmasını diliyorum ve buradan bir mesajı daha sizlere iletmek istiyorum: Nasıl gönüllerimiz bir ise, geleneklerimiz, stratejilerimiz de birdir. Ben, böyle kritik bir aşamada Bosna-Hersek’i ziyaret ederken, 72 milyon Türk’ün, Boşnak kardeşlerine kıyamete kadar sürecek olan desteğini de ifade etmek için buradayım.

Aliya İzzetbegoviç’in emaneti, hepimizin emanetidir. Sayın Cumhurbaşkanı Haris Slajdžić’in üzerinde emaneti olduğu kadar, bizlerin üzerinde de emaneti vardır. Biz, bu Türk Kültür Merkezi’ni bugün açarken, bu emaneti korumak misyonuyla açıyoruz. Tekrar hayırlı olsun diyorum. İnşallah Saraybosna’nın bu kültürü ebediyete kadar yaşayacaktır. Kültür merkezleri, Saraybosna kültürünün yaşamasını temin edecektir. Saraybosna’dan yükselen medeniyet güneşi hiçbir zaman sönmeyecektir. Tekrar teşekkür ediyorum.

Bosna-Hersek Cumhurbaşkanlığı Konseyi ■ Üyesi Sayın **Haris Silajčić**'in Konuşmaları

Sayın Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu,
Sayın Konuklar, Sayın Milletvekilleri...
Sizleri saygıyla selamlıyorum.

Malûmunuz olduğu üzere, Bosna'nın ka-
deriyle ilgili kritik günler geçiriyoruz ve
her zamanki gibi, yine Türkiye en üst dü-
zeyde bizim yanımızda yer alıyor. Sayın
Davutoğlu bizim yanımızda. Bildiğiniz
üzere, ikili ilişkilerimiz tabii ki devam
ediyor; ancak biz bu ilişkilerimizi daha
üst seviyeye çıkarmak istiyoruz. Politik
ilişkilerimiz çok çok iyi seviyede; ancak
ekonomi alanındaki ilişkilerimizi daha da
geliştirmeye ihtiyacımız var. Bir ülkeyi iyi

tanımak istiyorsanız, o ülkenin kültürünü
de iyi öğrenmeniz gerekiyor.

Bu anlamda bundan böyle Türkiye ile
Bosna-Hersek arasındaki kültürel hiz-
metlerin yoğunlaşacağını ümit ediyoruz.
Artık hepimiz Türkçe öğrenmeye başla-
yacağız ve bu bizim için gerçekten büyük
bir onur.

**“Artık hepimiz Türkçe
öğrenmeye başlayacağız
ve bu bizim için gerçekten
büyük bir onur.”**

Yunus Emre, ilk çalışmasını, ilk açılışını bi-
zim ülkemizde, bizim şehrimizde yapıyor.
Böyle bir girişimde katkısı olan herkesi ve
Sayın Bakanımızı da tekrar tebrik ediyorum.

Açılış Törenine Katılanlardan İzlenimler

Prof. Dr. Mehmet SAĞLAM

Kahramanmaraş Milletvekili ve TBMM Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Başkanı

Öncelikle Türk dili, kültürü, sanatı ve müziğini tanıtmak amacıyla kurulan Yunus Emre Enstitüsünün Bosna Hersek'in başkenti Saraybosna'da Yunus Emre Türk Kültür merkezini ve Türkçe Kurs Merkezi açmış olmasından ve bu açılışa katılmış olmaktan büyük onur duyduğumu belirtmek isterim. Yunus Emre'nin duru Türkçesiyle, sevgi ve barış mesajlarıyla, adının anlamını açıldığı her ülkeye taşıyacağına içtenlikle inandığım Yunus Emre Enstitüsünün bir yandan Türk kültürünü tanıtırken bir yandan da o ülkelerle dostluklar kurma adına köprüler oluşturacağı kanaatindeyim. Bosna-Hersek Devleti Cumhurbaşkanlığı Konseyi Üyesi Sayın Haris Silayciç'in de ifade ettiği gibi, artık

Saraybosna'da insanlar Türkçe öğrenecek ve konuşacaklar. Bu vesileyle, daha önce olduğu gibi, bundan sonra da Türk milleti Bosna halkının yanında olmaya devam edecektir. Diğer ülkelerde açılacak olan Yunus Emre Kültür Merkezleri sayesinde Türkçe, sevgi ve kardeşlik dili olmaya devam edecektir.

Dr. Avni ERDEMİR

Amasya Milletvekili ve TBMM Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Üyesi

Yunus Emre Türk Kültür Merkezlerinin ilkinin Saraybosna'da açılacağını öğrendiğimde, doğrusu çok heyecanlanmıştım. Zira Bosna, Osmanlı'nın Balkanlar'da en uzun süre elde tuttuğu ülkeydi. Osmanlı topraklarının en batısında yer almaktaydı ve Saraybosna da buranın kalbiydi. 1463 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından fethedilmiş, Kanuni devrinde tümüyle Osmanlı topraklarına katılmış

ve 1585-1878 arasında Osmanlı'nın bir eyaleti gibi idare edilmişti.

1878 tarihli Osmanlı-Rus savaşı sonrasında Berlin Antlaşması ile Avusturya-Macaristan İmparatorluğuna bıraktığımız bir ülke Bosna. İstanbul gibi, Hatay gibi, Mardin gibi üç dini tarih boyunca kucağında hoşgörülle kucaklamış; mimariden günlük yaşama kadar her alanda ecdâdımızın izlerini gördüğümüz ve "Avrupa'nın Kudüs'ü" olarak anılan bir şehir Saraybosna. Bu duygularla uçağımızdan inip Saraybosna'ya girerken, şehrin her köşesinde, beyaz mermerden yapılmış şehitliklerde melekler misali yatan, Saraybosna'yı yeniden vatanlaştıran şehitler karşıladı bizi. Hâlâ binalarında savaşın korkunç yüzünün izleri bulunan Saraybosna sokaklarındaki şehitliklerde; "Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır/Toprak, eğer uğruna ölen varsa vatan" mısraları adeta âbideleşmiş ve "İşte size vatan!" diye haykırıyor bize. Bir an "Ne kadar da zor işimiz? Ne kadar da büyük sorumluluklarımız? Her yerde evlâd-ı fâti'hân izi. Sanki, 'Neredesiniz?' diye bekliyorlar bizi." cümleleri geçti aklımdan.

Hakikaten Saraybosna, ne kadar da bize benziyor... Ne kadar da Manisa'yı, Bursa'yı, Amasya'yı andıran bir Osmanlı şehri... Ecdâdımız, gittiği her yeri ne kadar da kendine benzetmiş... Şairin; "Yarattın hevesinle her anını, her rengini, her şî'ri hazdan" dediği gibi, ecdâdımız, gittiği her yere gönlünü, zevkini, imanını, sevgisini de götürmüş. Dışişleri Bakanımız Sayın Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu, merkezin açılışında yaptığı konuşmada, Başçarşı-Kapalıçarşı, Saraybosna-İstanbul, Gazî Hüsrev Bey Camii-Sultanahmet Camii, İzzet Begoviç-Yunus Emre benzetmelerleriyle bu birlik ruhunu ne güzel özetledi.

Açılış günü Saraybosna, sonbaharın son günlerini yaşıyordu. Şehri çeviren yamaçlar, karlarla kaplıydı. 1992-1996 yıllarında televizyonlardan içimiz kan ağlayarak izlediğimiz kuşatmayı hatırladım. Gözlerim binalardaki kurşun izlerine ilişti. Bir an Saraybosna Fâtihinin, Türk Kültür Merkezine adını veren Yunus'un, Bosna'nın bilge lideri Aliya İzzetbegoviç'in ruhunun bizi izlediği hissiyle içim ürperdi, gözlerim nemlendi. Türkçemiz adına milletimizin yaşadığı güzellikler geldi

aklıma. "Üstte gök çökmese, altta yer delinirse senin ilini, töreni kim bozabilir?" diye seslenen Orhun Kitâbelerine giden yollarla ve Adriyatik kıyılarında Türkçenin yeniden dile gelmesiyle mutlu oldum, huzur buldum.

Ben inanıyorum ki bu merkez hizmet verdiği sürece, Türkçemiz ses bayrağımız olmaya devam edecek. Saraybosna'nın bu işlek caddesinde, güzel Türkçemiz aracılığıyla, Yunus Emre'nin, "Gelin tanış olalım, işi kolay kılalım, sevelim sevelelim, dünya kimseye kalmaz" mısraları, milletimizin sevgi ve hoşgörü mesajını bütün Avrupa'ya ulaştıracaktır. Evet artık ses bayrağımız Türkçemizle Saraybosna'dayız.

Bu yönüyle görünen o ki Türk kültürünü tanıtmak, Türk dilini öğretmek amacıyla dünyanın dört bir yanında açılması plânlanan Yunus Emre Türk Kültür merkezlerinin ilkinin Saraybosna'da açılması bilinçli bir tercih. Bu isabetli tercihlerinden dolayı Dışişleri Bakanlığımızı, Kültür Bakanlığımızı ve Yunus Emre Enstitüsü Başkanı Sayın Prof. Dr. Ali Fuat Bilkan'ı kutluyor, Yunus Emre Türk Kültür Merkezimizin ülkemiz, milletimiz ve Saraybosna için hayırlı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Mehmet KARA

Yunus Emre Vakfı Mütevelli Heyet Üyesi

Yurt dışında Türkçeyi öğretmek ve Türk kültürünü tanıtmak üzere devletimiz tarafından kurulan Yunus Emre Vakfı, ilk dil ve kültür merkezlerini Saraybosna'da açtı.

Bu merkezler, Başçarşı yakınlarında şehrin kalbinin attığı yerde, ana cadde üzerinde, birbirine pek de uzak olmayan bir mesafede bulunmaktadır. Kütüphanesi biraz daha zenginleştirilince bu kültür merkezi; okuma, sergi ve sinema salonlarıyla önemli bir hizmeti yerine getirecektir.

Daha da geliştirilecek olan Türkçe öğretim merkezi, dil öğretimine uygun dizayn edilmiş sınıf düzeniyle ve teknolojik donanımıyla dikkatimi çekti. Saraybosna'da bu merkezlerin

açılması, daha önce var olan dostluğu iyice pekiştirecektir.

Açılıştan önce merhum Aliya İzzetbegoviç'in kabrini ziyarete gitmiştik. Yol kıyısında yürüyen ellili yaşlarda bir Boşnak, birden bize dönerek kim olduğumuzu bilmediği hâlde uzaktan tanıyıp Türkçe "Nasilsin kardeş?" demişti. Kendisini hiç unutamadım; sorusu hâlâ kulaklarımda yankılanıyor. Biliyorum ki, onun da bizimle ilgili hiç unutamadığı şeyler var. O yüzden içindeki sevgi yüz ifadesine büsbütün yansıyor Türkçe candan bir soru sordu. İşte bu ruh yapısıyla o topraklarda Türk diline ve kültürüne meraklı gönüllerin alıcılarının epeyce açık olduğunu düşünüyorum. Bu ruh yakınlığından dolayı Yunus Emre Türk Kültür Merkezi ve Türkçe Kursunun ilk olarak Bosna-Hersek'te açılmasını anlamlı buluyorum.

İyi yetişmiş elemanlar görevlendirilir ve kültürümüzü iyi temsil eden sanatçılar seçilerek etkileyici programlar düzenlenirse, gelecekte güzel işlerin yapılabileceği muhakkaktır.

Emekli Büyükelçi Necati UTKAN Yunus Emre Vakfı Danışma Kurulu Üyesi

Saraybosna'ya ilk defa 1997'de TİKA Başkanı iken gittim. Havaalanından şehre uzanan yolda hep iki yanıma bakındım ve kurşun deliği olmayan tek bir ev, tek bir bina bile göremedim.

Bu defa Yunus Emre Türk Kültür Merkezinin açılışı vesilesiyle yaptığımız ziyaret sırasında, binalara aynı dikkatle baktığımda ise o deliklerin hemen tamamının sıvanmış ve boyanmış, onarılmış olduğunu görüp sevindim; ancak aklıma aynı zamanda başka bir soru geldi, gönüllerdeki ve zihinlerdeki yaraların ne ölçüde onarıldığı.

Herkes biliyor ki, Bosna-Hersek'teki kırılğan yapı devam etmektedir. O zaman, herkesin, bu ülkede istikrar ve barışın yerleşmesi ve yeşermesi için aklının erdiği, elinin değdiği

ölçüde katkıda bulunması temennisini dile getirmek istiyorum. Yunus Emre'nin sesleniş de "Gelin tanış olalım/İşin kolayın turalım/Sevelim sevelim/Dünya kimseye kalmaz" olmuştur. Ülkeyi kaplayan şehitlikler şunu hatırlatıyor, yine Yunus'un deyişini içimizde hüznün ile yankılandırarak: "Ne yiğitler muradına/Daha erememiş yatar"

Harcını, malasını, boyasını, fırçasını alan her dost, bir kurşun deliğini kaparcasına gönül yaralarına da deva bulmaya çalışmalı. Yunus Emre Vakfı bu asil uğraşa bir nebze yardım etmeyi amaçlıyor. Kültür Merkezinin bu yönde bir katkıda bulunabilmesi en içten dileğimizdir. Bu yolda, Yunus rehberimiz olmaya devam ediyor: "Benim canım uyanıktır/Dost yüzüne bakan benim"

Recep ŞAHİN TRT Yönetim Kurulu Üyesi

17.10.2009 tarihinde Yunus Emre Vakfının bir kuruluşu olan Yunus Emre Enstitüsü tarafından Saraybosna'da kurulan Yunus Emre Türk Kültür Merkezi ve Türkçe Kursunun açılış törenlerinde bulunmaktan büyük onur duydum. İlk merkezin açılışı için Saraybosna'nın seçilmesi çok anlamlıydı. Bu tür yapılanmaların Fransızlar, İngilizler ve diğer ülkeler tarafından yıllar öncesinden yapılması, bizim ise bugüne kadar herhangi bir adım atmamamız kayıp olarak görülebilir. Ancak en kısa sürede bu açığın kapatılacağına inancım tamdır.

Kültür ve dil, toplumları toplum yapan en önemli iki unsurdur. Bu anlamda Türk kültürünü diğer ülkelerde tanıtmayı ve güzel Türkçemizi yabancılara öğretmeyi şiar eden Vakfın bu amaçları çok ulvidir.

İki günlük seyahatte, atalarımızın izlerini taşıyan yerleri ziyaret sırasında hem gururlandım hem de hüznlendim. Gururlanmamın nedeni, atalarımızın bu bölgede çok güzel ve kalıcı eserler bırakması, Boşnakların ise bu eserlere canları pahalarına sahip çıkmış olmalarıdır. Hüznlenmemin nedeni ise, her 500 metrede bir savaşta şehit düşenlerin yat-

tiği şehitliklerdir. Bütün imkânsızlıklara rağmen, Boşnakların, topraklarını cengâverce savunmaları da üzerinde durulması gereken bir gurur tablosudur.

Son olarak, Vakfın bir kanunla kurulmuş olmasını önemsemek gerektiği kanısındayım. Bu husus, Vakfın hem uzun ömürlü olması hem de sağlam temellere dayanması sonucunu doğuracaktır. Bu vesile ile beni bu açılışa davet eden tüm yöneticilere teşekkür eder, kutsal hizmetlerinin daim olmasını niyaz ederim.

Prof. Dr. Kemal ÇİÇEK

Türk Tarih Kurumu

16-17 Ekim günlerinde Saraybosna'da Yunus Emre Kültür Merkezi ile Türkçe Kursunun açılışına katılmak beni çok derinden etkiledi. İlk kez Saraybosna ve Mostar'a gidiyordum. Osmanlı'ya Macaristan'ın fetih kapısını açan Saraybosna'yı çok değişik duygularla gezdim. Osmanlı'nın kültürel mirasını en iyi taşıyan yerlerden birisi olduğu kesin olan bu şehir, yine Osmanlı'nın bıraktığı birlikte yaşama anahtarını yitirdiği için delik deşik olmuştu. 1463'ten beri Sırp, Hırvat ve Boşnakların barış içinde yaşadığı ve yine Ortodoks, Katolik ve Müslümanların aynı sokaklarda ibadet ettiği bu şehir, tahammülsüzlüğün izlerini her yere adeta nakşetmiş

gibiymiş. Evlerin duvarlarında mermi ve havan toplarının açtığı delikler, Sırp'ların inşa ettiği tecrit duvarını yıkmak için derinden kazılan tüneller, yol boyunca uzanıp giden virane mahalleler, tarihle bir küskünlüğün var olduğunun kanıtı gibiydi. İnsanlar hâlâ beraber yürüyordu belki sokaklarda, ama ayrı yöne baktıkları ve gittikleri belliydi. Bunun için yıkılmıştı belki de Mostar Köprüsü, bir daha ötekinin yakasına geçmemek için; ama Osmanlı barışına duyulan özlemi dile getirmeyen yoktu. "Ah o günler!" fısıltısını duymak istiyordu insan, o ruhen yaşlanmış, savaş yorgunu olarak birbirine sarılmaktan korkan insanların dudağından. Ama duvarlardaki mermi izleri insana ümitsizlik veriyordu. İşte tam o düşüncelerle aklım karışmış, içim burukken, yaşlı bir amca "Selamün aleyküm kardaş!" diye bağıyordu, kollarını göğsünün üstüne bağlayarak. Belki anlamsızdı tanımadığı insanı yüreğine davet etmek; ama o, bizim İstanbul'dan geldiğimizi biliyordu. Ona barışı getiren, 400 yıl birlikte yaşama sanatını öğreten nesillerin mirası idik biz onun için. İşte o an anlam kazandı benim için Mostar'ın köprüsünü tekrar inşa etmek. Orada sadece ırkı nefretin yıktığı bir köprü ayağa kaldırılmıyordu. Osmanlı'nın birleştirdiği iki yakanın insanlarına bir fırsat daha olduğu haykırılıyordu. Anlamayanlar için de belki tıpkı Osmanlı gibi bu insanlara Türkçede seslenmek gerekirdi. İşte bu yüzden ayrı bir anlam taşıyordu benim için Türkçe öğretim merkezini açmak ve onlara Yunus Emre'nin dilinden seslenmek.

Milyatska Irmağı kenarındaki tarihî binalar

Avrupa'da Uygur Müslümanlığın Simgesi: Bosna-Hersek

Prof. Dr. Onur Bilge KULA

Yunus Emre Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi

Bosna-Hersek'in başkenti Saraybosna'da Yunus Emre Türk Kültür Merkezinin açılışı nedeniyle 16-17 Ekim 2009 tarihleri arasında bu ülkeye gerçekleştirdiğimiz gezi, Yunus Emre Kültür Merkezinin yurt dışında ilk olarak Saraybosna'da açıl-

masının son derece doğru ve yerinde bir karar olduğunu göstermiştir.

Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev yaptığım Yunus Emre Vakfı, bu girişimle yurt dışında Türk dilinin, edebiyatının, sanatının ve felsefi birikiminin, kısacası kültürünün tüm yönleriyle tanıtılması ve yaygınlaştırılması görevini yerine getirme yolunda ilk önemli adımı atmıştır. Bu, gurur verici bir gelişmedir.

Bunun dışında, Saraybosna Yunus Emre Kültür Merkezinin açılması, Osmanlı İmparatorluğu yönetimi altında Bosna-Hersek'te, dolaşısıyla da Güneydoğu Avrupa'da biçimlenen tarihsel köklerin ve ortak kültür birikiminin yeniden bilince çıkarılması ve güncelleştirilmesi açısından da büyük önem taşıdığını ortaya çıkarmıştır.

Büyük ölçüde buldukları coğrafyanın ve Bogomil mezhebine ait olmalarının bir sonucu olarak, tarih boyunca çeşitli saldırılara, baskılara ve kıyımlara uğrayan Bosna-Hersek halkı, 1463 yılında Fatih Sultan Mehmet döneminde Osmanlı yönetimi altına girmiştir. Bogomilizm, Hristiyanlık içinde bir mezhep olmasına karşın, bu mezhebe mensup olanlar, sürekli olarak Katolik kilisesi ve yönetimlerce baskılanmış ve kıyıma uğratılmıştır. Örneğin, Bizans İmparatoru Aleksios I. Komnenos (1048-1116), bu mezhebin önderi olan Basileius'u bir bahaneyle İstanbul'a çağırıp Engizisyon mahkemesinde yargılatıp halka açık biçimde yaktırmıştır. Bu imparatorun kızı, yazdığı tarihî kitapta bu olayı ayrıntılı bir şekilde anlatır.

Bogomilizm, her türlü dışı dönük ritüeli, ayinleri ve töreni bir yana bırakıp, Tanrı'yı insanın içinde arama anlayışını öne çıkaran bir mezheptir. Bundan ötürü, özellikle Anadolu'da geliştirilen özgün sufilik veya tasavvuf anlayışının "bağdaşımçı" öz yapısı, Bosna halkının Müslümanlaşmasında önemli bir etken olmuştur. Söz konusu kıyımlar ve Anadolu Müslümanlığının "bağdaşımçı" (senkretik) yapısı nedeniyle, Bosnalı Bogomillerin Müslümanlaşmaya başlamaları aslında 1463'ten önce başlamıştır. Fatih Sultan Mehmet döneminde ise bu süreç tamamlanmıştır.

Bosnalılarca hala çok sevilen ve sayılan bir padişah olan Fatih, yalnızca Müslümanlığı seçen Boşnakların özgürlüğünü ve güvenliğini güvence altına almakla kalmamış, Bosna-Hersek'in Hristiyan ahalisinin de her bakımdan özgürlüğünü ve güvenliğini sağlamayı görev bilmiş ve bunu başarmıştır. Fatih'in 1463 yılında bu ülkeyle ilgili olarak çıkardığı Mostar yakınlarında bulunan ve Anadolu Müslümanlığının "bağdaşımçı" anlayışının simgesi Sarı Saltık Tekkesi'nde asılı olan hüküm veya ferman, bu büyük padişahın tolerans, çoğulculuk ve insan severlik gibi evrensel ideleri ne kadar önemseydiğinin kanıtıdır. Birçok dil bilen ve pek çok kültür tanıyan Fatih Sultan Mehmet'in bu hükmüyle/fermanı ile gurur duymamak olanaksızdır. Kişisel olarak ben, Sarı Saltık Tekkesi'nde içtiğimiz akşam çayında bu gururu içten yaşadım.

Öyle sanıyorum ki, Fatih'ten sonra da süren bu insancıl ve bireşimci anlayış, Bosnalı Müslümanların, Osmanlı/Türk kültür birikimini kendi kültürleri gibi benimsemesinde büyük rol oynamış ve Boşnak kültürünün zengin ve kapsayıcı bir bireşim/sentez düzeyine yükselmesine ortam hazırlamıştır. Osmanlı/Türk kültürüne özgü olan günlük yaşamı biçimlendirme, yeme, içme, müzik, düşünüş ve davranış tarzı ile ibadet gibi yönleri, güncel Boşnak kültürünü renklendirmiştir. Söz konusu ortak renkler, örneğin "sevdalinka" da, mutfak kültüründe ve Boşnakların insancıl sıcaklığında somut olarak görülebilir. Bu kültürel etkileşim ve geçişimler, kaçınılmaz olarak Boşnak diline de yansımış ve birçok Türkçe sözcük Boşnakçaya geçmiştir.

Güneydoğu Avrupa'da Osmanlı/Türk esintilerini ve etkilerini de kalıcılaştıran Boşnak kültürü, 1463'ten başlayarak, 1850'li yıllara değin barış, özgürlük ve güvenlik içinde gelişmesini sürdürmüştür. Bosna-Hersek'in mazlum Müslüman halkı, bu tarihten sonra büyük eziyetler ve kıyımlarla yüz yüze yaşamak zorunda kalmıştır. 1878 Berlin Konferansı ile büyük ölçüde Osmanlı yönetiminden koparılan bu ülke, başta Avusturya ve Rusya olmak üzere, büyük ülkelerin çıkar savaşlarının yürütüldüğü alan durumuna dönüştürülmüştür. Söz konusu kıyımlar, 1992-1995 yılları arasında cereyan eden savaş sırasında Sırplar tarafından Boşnaklara uygulanan bir soykırıma dönüştürülmüştür. Amerika ve Avrupa Birliği ise, gözlerinin önünde gerçekleşen bu soykırımı sadece edilgen bir tavırla izlemekle yetinmiştir. Her sekiz Bosnalı Müslüman'dan birinin öldürüldüğü bu soykırım savaşı, her türlü insanlık dışılığına ve acımasızlığına karşın, Boşnak halkının kendi kültürel kimliğini yeniden ve daha güçlü bir şekilde bilince çıkarmasını önleyememiştir.

Son derece insancıl ve toleranslı olan Bosna-Hersek Müslüman toplumu, kendilerine soykırım uygulayan Sırpların ve daha sonra da kısmen Hırvatların ibadethanelerine, kutsal mekânlarına ve duygularına zarar vermemeye büyük özen göstermiştir. Boşnakları yücelten ve dünya önünde ahlaken güçlü kılan da bu tavırlarıdır.

Boşnaklar, kendi kültürel-dinsel birikimlerini Anadolu Müslümanlığıyla harmanlamayı, insancıl ve kapsayıcı bir İslam kültürü oluşturmayı başardıkları için, yüzyıllar boyunca Osmanlı yönetimi altında yaşayıp da Osmanlı devletine ve bugün de Türkiye'ye saygı ve sevgiyle bakan bir toplum olagelmıştır.

Bu iki günlük gezi sırasında tanıdığım kadarıyla Boşnak halkı, son derece uygar, hoşgörülü ve insancıldır. Öyle ki, kültürel kimliklerinin temel dayanaklarından biri olan İslamiyeti bile bağnazlığa ve dışlayıcılığa düşmeden, uygar ve kapsayıcı bir anlayışla örnek olacak bir tarzda yaşamayı ve yaşatmayı başarmaktadır. Bu halk son derece üretken ve yaratıcıdır. Kendisini var etmeyi ve varlığını büyük bir öz güvenle ve öz bilinçle kabul ettirmeyi bilmektedir.

Boşnak halkının, gözlemediğim bu özelliklerine dayanarak, şu duygu ve kanımı dile getirmeyi görev sayarım: Osmanlı/Türk kültür varlığını, her türlü yokluğa ve yoksunluğa karşın büyük bir özen ve değerlilikle yaşadığı her yerde yeniden inşa eden, onaran Boşnak halkı, her türlü desteği ve dayanışmayı hak etmektedir. Türk ulusu ve hükümetleri, bundan böyle Boşnak halkına desteğini daha açık biçimde göstermeli, onları asla yalnız bırakmamalıdır; çünkü onlarla birlikte Türk halkının tarihsel birikimi Avrupa'da güvenli ellerde varlığını sürdürmektedir ve sürdürecektir.

Bosna-Hersek'in ulusal parklarından Vrelo Bosna

Kursiyerlerimizden...

Leyla YUSİÇ

Sanatçı

Öncelikle Yunus Emre Enstitüsünün Bosna-Hersek'te başlattığı faaliyetten dolayı duyduğum mutluluğu ifade etmek isterim. Ayrıca, merkezi Ankara'da bulunan Enstitünün, ilk şubesini Saraybosna'da açma şerefini bizlere bahsettiği için Türkiye

Cumhuriyeti'ne de minnettarız. Ben, bir sanatçı ve Bosna Hersek vatandaşı olarak bu girişimi, Türkiye'nin ülkemize verdiği desteğin göstergesi olarak görüyorum. Enstitünün düzenleyeceği faaliyetlerden dolayı şimdiden mutluluk duyuyorum ve umarım, ben de bir sanatçı olarak sanatsal çalışmalarım ile bu faaliyetlere ve karşılıklı ilişkilerimizin güçlenmesine katkıda bulunabilirim.

Enstitüye başarılar diler, saygılarımı sunarım.

Sead KREŞEVLYAKOVIÇ

Saraybosna Kanton Televizyonu Belgesel Prodüktörü

Her ne kadar ülkeler arası diplomatik ya da ticarî vb. temsilcilikler önem taşırsa da, sanırım, ikili ilişkilerin geliştirilmesi ve karşılıklı bilgi alışverişinde bulunulması açısından kültür merkezleri büyük önem taşımaktadır.

Bu gibi merkezler, tanışma ve kaynaşmaların gerçekleştiği özel

Nihad KREŞEVLYAKOVIÇ

Uluslararası Tiyatro Festivali (MESS) İcra Kurulu Başkanı

Yunus Emre Türk Kültür Merkezi, kendi fizikî varlığının da ötesinde, kültürel çeşitliliğimize ve başkentimize ciddi bir kazanımdır.

Mimarî yapısı açısından eskiyi ve yeniye, gelenekseli ve moderniyi, Türk ve Boşnak tarzını temsil eden Yunus Emre Türk Kültür Merkezi binası, bu mimarî özelliklerini faaliyetlerine de yansıtabilir.

Yunus Emre Türk Kültür Merkezi, kültürlerin karşılıklı tanınmasına, ikili ilişkilerin kurulmasına ve tecrübelerle ortak fikirlerin paylaşılması ile hayata geçirilmesine zemin hazırlayacak bir mekân olacaktır.

yerlerdir. Bu anlamda, ülkelerimiz arasındaki en iyi dostluk göstergesi de, Sarayevo'daki Yunus Emre Türk Kültür Merkezidir. Böyle merkezlerde filmleriyle, fotoğraflarıyla, sanat eserleriyle dünya sanatını temsil eden insanlarla tanışıp kaynaşma imkânı buluyoruz.

Adnan RONDİÇ

Hayat TV Belgesel Yapımcısı

Tüm dünyada şiirleriyle ün salmış büyük insan Yunus Emre'nin ismini taşıyan Kültür Merkezi, hiç şüphesiz başarılı çalışmalar ortaya koyacaktır. Sarajevo'da, özellikle de şehrin tam merkezinde böyle bir merkezin faaliyet

göstermesi neden önem taşıyor? Bir çok sebebi var: Merkez, katedral, Ortodoks kilisesi, sinagog ve camiye olan yüzer metrelik uzaklığıyla, fiziksel konumu itibarıyla, Yunus Emre'nin vermek istediği mesajı sembolik olarak veriyor ve tarih boyunca farklı kültürleri bünyesinde barındıran Türkiye'nin zengin kültürünü, tarihini, sanatını ve diğer zenginliklerini tanıttık. Dolayısıyla, bu merkezin açılması sadece Bosna-Hersek için değil, Türklerin, silinmesi mümkün olmayan derin tarihî izler bıraktığı bu coğrafya için de büyük önem taşımaktadır.

Faruk ÇALUK

Hayat TV Muhabiri

Bosna-Hersekli, Türk milletinin kendilerine karşı olan sevgisini her gün görebilmektedir. Bosna-Hersek'te Yunus Emre

Türk Kültür Merkezinin açılması ise iki dost ülke arasında süregelen bu tarihî dostluğun göstergesidir.

Merkezin açılması, eminim Bosna-Hersek ve Türkiye arasındaki mevcut iyi ilişkilerin daha da ilerlemesini sağlayacaktır. Merkezin kültürel, bilimsel, ticarî ve sosyal alanlarda atacağı her adım Bosna-Hersek'in refahına katkıda bulunacaktır Ayrıca Merkez, Türkiye ile Bosna-Hersek ilişkilerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynayacak ve aramızdaki bağları kuvvetlendirecektir.

Saraybosna Türkçe Kurs Merkezi öğretmenleri toplantı hâlindeyken

Bizden...

Amina ŞİLYAK YESENKOVIÇ

Saraybosna Türkçe Kurs Merkezi Öğretmeni

Bir Türkolog olarak, her ne kadar farklı dallarını tanıtmaya sorumluluğunu hissetsem de, Türk Kültürünün Bosna-Hersekliyle sunulacak büyük bir hazine olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla Yunus Emre Enstitüsü ve Kültür Merkezinin açılması, Türk kültürünün gerçek anlamda tanıtılmasına vesile olmuştur. Yunus Emre Enstitüsünün ve merkezlerinin belirlemiş olduğu hedeflerinin yanı sıra kurucu kadrosunu da göz önünde tutarsak, bu birimlerin son derece verimli çalışmalar yapacağına inanıyorum.

Kerima FİLAN

Saraybosna Üniversitesi Türkoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Sonbaharda dingin ve dinç bir şekilde işe yeniden koyulduğumuzda, hem kişisel hem de toplumsal açıdan yaptığımız işin yaşam kalitemizi daha da yükseltmesini, iyileştirmesini isteriz. Bu duyguyu sadece istek veya arzu olarak adlandıramayız. Bu hissiyat, aynı zamanda sorumluluk duygusunu da ifade ediyor. Kendi işimize gösterdiğimiz bu hassasiyetten dolayı da etrafımızı daha rahat gözlemleyebiliyoruz, şahıs ve kurumların başarılarını takip edebiliyoruz.

Saraybovo Yunus Emre Türk Kültür Merkezinin açılışı, bizi bu sonbaharda sevindiren olaylardan birisidir... Merkezin ilk faaliyeti de Türkçe kurslarının açılması oldu. Türkçe kursuna başvuran öğrenci sayısı da, Saraybovo'da Türk Kültür Merkezine ne kadar ihtiyaç duyulduğunun bir göstergesidir. Bu kursun, Merkezin faaliyetlerinden sadece birisi olduğunu düşünürsek, eminiz ki önümüzdeki kış, ilkbahar, yaz ve sonbaharlarda daha nice faaliyetlerle ilgili mutlu haberler duyacağız.

Sanya KREHIÇ

Burç Üniversitesi Türkoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Geleneklerin korunması, yeni öğretilerin kazandırılması ve kültürler arası değerlerin korunması açısından Yunus Emre Türkçe Kurs Merkezinin açılması Saraybosnalılar için büyük önem taşımaktadır. Ekim ayında açılan Türkçe Kurs Merkezi sayesinde, bu dile ilgi gösteren herkes Türkçeyi öğrenme imkânına sahip oldu. Yunus Emre Kültür Merkezi ise iletişimsel ve kültürel yakınlaşmanın yanı sıra ikili ilişkilerimizin de güçlenmesini sağlayacaktır. Merkezler, Saraybosna şehri için bir birliktelik taşıyıp bu şehre ışık tutarak, önemli kültür noktalarından biri olacaktır.

Nevzat YEŞİLER

Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezi Koordinasyon Kurulu Üyesi ve TİKA Bosna-Hersek Koordinatörü

Gün geçtikçe dünyada hak ettiği saygın konuma erişme noktasında mesafe kateden ülkemiz, çok zengin bir tarihî ve kültürel mirasa sahiptir. Türk dili ise dünyanın sayılı köklü dillerinden biridir. Yunus Emre Vakfı, Türk dilinin, kültürünün, tarihinin ve sanatının tüm dünyada tanıtımını yapmak gibi çok önemli bir misyonu üstlenmiştir. Bu amaca dönük faaliyetlerini yurt dışında açılan Türk Kültür Merkezleri aracılığıyla gerçekleştirmeyi planlayan Yunus Emre Vakfı, bu merkezlerden ilkinin Saraybosna'da açmıştır ve onu diğer ülkeler takip edecektir. Kuruluş misyonunu en güzel şekilde yerine getireceğinden emin olduğumuz Yunus Emre Vakfı, millî kültürümüzün evrensel kültürle buluşmasını ve evrensel kültür içindeki etkinliğini artırmayı amaçlayan çalışmaları ile Türk dilinin dünya genelinde yaygınlaşmasına ve Türk kültür ve medeniyetinin dünyaya doğru bir biçimde tanıtılmasına katkıda bulunacak, böylelikle ülkemizin dünyaya açılan kapısı olacaktır. Türk kültür ve mirasını gelecek nesillere taşımak gibi kutsal bir görevi uhdesine alan Yunus Emre Vakfına, bu yolda başarılarının devamını dilerim.

Hasan Hüseyin ÖZTÜRK

Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezi Koordinasyon Kurulu Üyesi ve T.C. Saraybosna Büyükelçiliği Kültür ve Tanıtma Müşaviri

Saraybosna Kültür ve Tanıtma Müşavirliği olarak, Yunus Emre Türk Kültür Merkezlerinin ilkinin Saraybosna'da açılmasını büyük bir heyecan ve sevinçle karşıladık. Özellikle, Yunus Emre Kültür Merkezine bağlı Türkçe Kurs Merkezinin disiplinli, planlı, özenli çalışmalarının tarihsel ve kültürel bağlarımızın yoğun olduğu Bosna-Hersek vatandaşlarıyla aramızda eksik olan dil birliğini sağlamada önemli bir katkı sunacağını düşünüyorum.

Edina SOLAK

Zenitsa Üniversitesi Pedagoji Fakültesi Türkoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Bosna-Hersek ile Türkiye birbirinden ayrılamayacak şekilde bütünleşmiştir. 500 yıllık birliktelik, iki halkın iç içe geçmesini sağlamıştır. Türkiye olmadan bir Bosna düşünülemez. Tarih boyunca Bosna, Türkiye için bir serhat, ileri karakol konumunda olduysa, bugün de Türk kültürü Bosna için ileri bir karakoldur. Bosna, Türk kültürünün Avrupa'daki yıldızıdır ve Boşnaklar, Türkiye'nin Balkanlardaki iki gözünden biridir. Her Bosnalının gözü Türkiye'de, her Türk'ün gönlü de bir şekilde Bosna'dadır. Bosna'da yaprak kıvıldaşa Türkiye'de tufan olur.

Bir birine bu kadar bağlı iki ülke insanının ortak kültürlerini yaşatmaları, birbirlerini daha yakından tanımalarıyla mümkündür. Bu anlamda, Bosna'da düzenlenen Türkçe kursları, bu amaca doğrudan hizmet edecektir. Ayrıca, Yunus Emre Enstitüsü, ilk olarak Bosna'da teşkilatlanmakla isabetli bir karar almıştır. Türkiye'ye nasıl soğuk ve yağışlı hava daima Balkanlar üzerinden geliyorsa, buradan başlayan bir çalışma Tüm Balkanlara yağmur gibi dağılacaktır.

Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezi

28 Nisan 2003 tarihinden bu yana Saraybosna Başçarşı'da faaliyetlerde bulunan ve 17 Ekim 2009 Cumartesi günü resmî açılışla Yunus Emre Enstitüsüne devredilen Türk Kültür ve Enformasyon Merkezi, bu tarihten itibaren "Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezi" adı altında çalışmalarına devam etmektedir.

Sade ve özgün bir mimarî yapıya sahip olan Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezinde kütüphane, okuma salonu, sergi salonları, Türk odası ve kafeterya gibi bilimsel ve sosyal etkinliklerin gerçekleştirildiği modern ve gelecekseli bir arada sunan ortamlar bulunmaktadır. Bugüne kadar resim sergileri,

müzik dinletileri, konferanslar, kitap tanıtımları ve daha pek çok aktivitenin gerçekleştirildiği merkezde, Türk Hava Yolları tarafından tefriş edilen ve içerisinde film gösterimlerinin yapıldığı 30 kişilik bir gösteri salonu da yer almaktadır. Merkezin Saraybosna manzaralı kafeterya katında çeşitli seminer ve toplantılar düzenlendiği gibi, Türk çayı ve Türk kahvesini tatmak isteyenler için de fırsatlar sunulmaktadır. Giriş katında bulunan Türk Odasında ise eski Türk mimarisinin yansıtıldığı bir dekor hâkimdir.

Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezi, bundan sonra da Türk dilinin, kültürünün, sanatının ve tarihinin tanıtılması gibi konularda faaliyetler yürütecek ve Bosna-Hersek ile Türkiye arasında bir kültür köprüsü oluşturacaktır.

Hadmije Kreševljakovića 5
Sarajevo/Bosna-Hersek
Telefon: +387 33 445 260
Faks: +387 33 472 437
www.turskikulturnicentar.ba
turska@bih.net.ba

Saraybosna Türkçe Kurs Merkezi

Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezi ile birlikte açılışı gerçekleştirilen Türkçe Kurs Merkezi, Bosna-Hersek'te Türkçe öğrenmek isteyenlerin taleplerini karşılamak amacıyla Yunus Emre Enstitüsüne bağlı olarak kurulmuştur. Tam donanımlı derslikleri, kafeteryası, bilgisayar salonu, kütüphanesi ve alanında uzman öğretmenleri ile Türkçe Kurs Merkezi, Türkçe öğrenim ihtiyaçlarına cevap vermenin yanında Türk dilinin yaygınlaşması ve etkinlik alanını genişletmesi amacıyla da çeşitli faaliyetler yürütmektedir.

Saraybosna Türkçe Kurs Merkezinde, hâlihazırda derslere devam eden 150 öğrenci bulunmaktadır. Okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerini esas alan derslerin verildiği Merkezde, bu derslerin yanı sıra kursiyerlerin dil becerilerini geliştirmeye yönelik interaktif uygulamalar da gerçekleştirilmekte ve çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir.

Pehlivanusa bb Sarajevo/Bosna-Hersek • **Tel/Faks:** +387 33 217 581/582/583
saraybosna@yunusemrevakfi.com.tr

Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezi Müdürü **Aida Öztürk**

1962 yılında Ankara'da doğan Aida Öztürk, ilk, orta ve lise öğrenimini yine burada tamamlamıştır. 1980-1985 yılları arasında Sarajevo Üniversitesi Şarkiyat Bölümüne devam edip

buradan mezun olmuş ve mezun olduktan sonra Yugoslavya'nın Ankara Büyükelçiliğinde çalışmıştır. Burada çalıştığı sürede TANYUG Haber Ajansı için tercümanlık görevini de sürdürmüştür.

1985 yılında TRT Dış Yayınlar Dairesi Başkanlığı bünyesindeki Sırpça-Hırvatça Masasında spikerlik ve tercümanlık görevlerinde bulunmuş ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Dışişleri Bakanlığı ve diğer bakanlıklarda ki resmî toplantılarda tercümanlık yapmıştır.

1993 yılında TRT İstanbul Haber Müdürlüğünde çalışmaya başlayan Öztürk'ün Balkan kültürüne dair kitap ve makale tercüme çalışmaları da mevcuttur. "Bosna'nın Nefesini Duyuyorum" adlı kitap ile "Cemalettin Latiç'in Makaleleri" bunlardan bazılarıdır.

Aida Öztürk, 2000 yılında TRT İstanbul Haber Müdürlüğünde muhabir olarak yeniden göreve başlamış ve 2007 yılına kadar bu göreve devam etmiştir. 2007-2008 yılları arasında TRT Ankara Dış Yayınlar Dairesi Başkanlığı Sırpça-Hırvatça Masası Şefi olarak iş hayatını sürdürmüştür ve takip eden yıllarda TRT İstanbul Bölge Müdürlüğüne bağlı Basın, Halkla İlişkiler ve Protokol Müdürlüğüne getirilmiştir.

2009 yılında TRT'den emekli olan Öztürk, çok iyi derecede Boşnakça, Sırpça, Hırvatça ve orta düzeyde de Almanca bilmektedir. Öztürk, 2009 Ekim ayından itibaren Yunus Emre Enstitüsüne bağlı Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezi Müdürlüğü görevini yürütmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Klasik Türk Müziği Topluluğu Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezinin açılış sırasında müzik icrasını gerçekleştirirken

Saraybosna Türkçe Kurs Merkezinden Haberler

Sanayi ve Ticaret Bakanımız Sayın Nihat Ergün, 3 Kasım 2009 tarihinde İstanbul 2010 Kültür Başkenti Ajansı Yürütme Kurulu Başkanı Sayın Şekib Avdagiç ve beraberindeki heyetle Türkçe Kurs Merkezimizi ziyaret edip Merkezin faaliyetleri hakkında bilgi aldı. Türkçe kurslarına katılan öğrencilerle de bire bir görüşen Ergün, Saraybosna Türkçe Kurs Merkezinin, Türkçenin tanıtımı ve yaygınlaştırılması noktasında büyük bir sorumluluk yüklendiğini belirtip bu konuda üzerine düşen vazifeyi en iyi şekilde yapacağına olan inancının tam olduğunu vurguladı.

İstanbul 2010 Kültür Başkenti Ajansı Yürütme Kurulu Başkanı Sayın Şekib Avdagiç ise, Türkçeye verilen önemin her geçen gün arttığını hatırlatıp Saraybosna Türkçe Kurs Merkezinin bu hususta mühim işlere imza atacağına tüm kalbiyle inandığını söyledi.

GÜNEY SLAV DÜNYASININ BATISINDA UNA-DRİNA HATTINDA TÜRK DİLİ VE KÜLTÜRÜNÜN İZLERİ ÜSTÜNE

Doç. Dr. Süer Eker

Başkent Üniversitesi

Fen-Edebiyat Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Balkanlıktan Güneydoğu Avrupalılığa

Dağlık coğrafyasına uygun biçimde adını Türkçeden alan Balkanlar,¹ uluslararası kamuoyunda, Ristelhueber'in deyişi ile 'tutkulu, inatçı ve doyumsuz halklar'ın yer aldığı "Avrupa'nın barut fıçısı" imgesi (bk. 1971: vii) ve içinden çıkılmaz anlaşmazlıklara, çatışmalara dayalı tarihsel gelişmelerin jeopolitik terminolojisine 'armağan' ettiği *Balkanlaşma* (İng. *Balkanization*) terimiyle temayüz etmiştir.

20. yüzyılın başlarına değin "Kalplerinde Byron'u bedbaht eden melal" ile Osmanlı egemenliğine karşı mücadele temeline oturan ve 'pan'lı öğretilerle beslenen milliyetçilikler ile *Balkanizm* sarmalındaki Balkan halklarının bölge dışı büyük güçler arasında savrulup durma 'geleceği' bu yüzyılda da devam ediyor ve 19. yüzyılın Slavyan rüyaları sona ererken, yerini Avrupa Birliği'nin 'Farklılıkta Birlik' 'özdeyiş'iyle karşı konulamaz yüksek değerler hâline getirilen yeni siyasal ve toplumsal yapılanmasına bırakıyor.

Pax Romana ve Pax-Ottomana mirasına aday, yükselen güç Avrupa Birliği, bir zamanlar *Avrupa Türkiyesi* olarak adlandırılan bu coğrafyada, Avrupalılığı Avrupa coğrafyasında bulunmakla sınırlı Balkan ülke-

lerinde 'Avrupalılık' kimliğini geliştirmeye, bu yolla bölge halklarını belki biraz da *Balkan* sözünün yüklediği tarihi mirasın gölgesinden ve son iki yüzyılın trajedilerinden uzaklaştırmayı amaçlayan *Güneydoğu Avrupa* örtmecesiyile yeni bir sayfa açmaya çalışıyor.

ve Türkiye: Balkan Savaşları trajedisinin ardından Trakya'nın en doğusu ile Avrupa'ya tutunabilen Türkiye ise *Sırp Sırdığı* ve *Kosovo Polje* ikilemelerinin yarattıklarının gölgesinde, tarihin biçimlendirdiği mevcut statükolara rızayı ve saygıyı esas almak noktasından hareketle, beş yüzyıllık tarihsel mirasının da yüklediği sorumlulukların arka planında, bölge devletleri ve halkları arasında barışa, ekonomik işbirliğine hatta stratejik ortaklıklara dayalı yakın ilişkilerin kurulması modelini hayata geçiriyor.

ve Bosna: Bugünün Balkan coğrafyasında, 'kıyı'daki Slovenya dışında, bağımsız altı güney Slav devleti yer alıyor. Güney Slav dünyasının batısında, eski Yugoslavya'nın küçük modeli Bosna ve Hersek ise, kendisini kuşatan Sırbistan, Hırvatistan coğrafyalarıyla, öncülünden devraldığı etnik sorunların tam ortasında, kendisini oluşturan Boşnak, Sırp ve Hırvat 'etnisite'lerin çözümlenmeye ve belki de çözümsüzleştirilmeye çalışılan sorunlarının girdabında, gelecekteki güvenliği ve refahı AB adaylığına sıkı sıkıya bağlı egemen bir devlet ve yüzde kırktan fazlası yerli 'Avrupalı Müslüman' halkı ile, adını verdiği *Bosna Zambığı* gibi, coğrafyasına ve toprağına tutunmaya çalışıyor. Bosna'nın birliği ve barışı Balkanlara hatta dünyaya model olabilecek tarihî bir değer taşıyor.

1 'Balkan: Sarp ve silsileli veya ormanla örtülü dağ' (Şemseddin Sami 1317: 275)

Tarihin Gölgesinde

Farklı uygarlıkların, farklı kültürlerin çevrelediği, ama kendi coğrafyasında dahi farklılıkların kimliğinin özünü oluşturduğu Bosna'yı ve çevresini biçimlendiren, bugünkü siyasal, toplumsal ve dilbilimsel gelişmeleri tayinde önemli rol oynayan kimi etkenler şu şekildedir:

Üç inanç = Üç halk: Bosna coğrafyasının halkları *Müslümanlar*, *Ortodokslar* ve *Katolikler* olarak üçe ayrılır; ancak, Bogomizmden İslamiyet'e intisap eden Boşnak Müslümanlar, Ortodoks-Bizans geleneğine mensup Sırp lar ile Roma-Katolik geleneğine mensup Hırvatlar arasındaki ilişkilerde çoğunlukla farklılıklar ilişkilerin yönünü belirlemiştir. Cami, klise ve sinagog arasındaki mesafenin neredeyse yüz metreye indiği Bosna'nın kalbi Saraybosna, Avrupa'nın Kudüsüdür; ancak Kudüs ile aynı kaderi paylaşır.

Osmanlı egemenliği: Türk dili ve kültürü, dört yüzyılda, Balkan dil ve kültürlerinde, yaşamın maddi ve manevi bütün görünüşlerinde derin ve silinmez izler bırakmıştır (bk. Kazasis 1972: 89). Tarafsız kaynaklar klasik söylemin aksine, Türklerin fethettikleri bölgelerdeki halkın malını mülkünü elinden almadıklarının, Hristiyan kültürünü yok etmeyi amaçlamadıklarının, Türkçeyi dayatmak suretiyle Hristiyanları Türkleştirmeye çalışmadıklarının altını çizer (bk. Malcolm 1999: 98, 173; Murvar 1989: 59; Ristelhueber 1971: 62; Allen 1920: 6). Ancak, etnik ve dinî farklılıklara vurgu ya-

pan dogmalar, bu bölgede halklara yönelik, en hafif deyişle, baskıları meşrulaştırmada ideolojik bir araç olarak kullanılmıştır (bk. Carmichael 2002: passim).

Slav dillerinin birliği: Balkan halklarının tümü, 19. yüzyılın sonlarında modern anlamda yazı dillerini oluşturmuşlardı (bk. Skendi 1964: 320). Ulusal yazı dillerinin oluşması, bölgedeki Osmanlı egemenliğine yönelik siyasal ve askeri mücadeleyi de tetiklemiş, Karadağ, Dalmaçya, Hersek, Bosna, Sırbistan, Hırvatistan vb. bölgelerdeki halkları tek yazı dili çatısı altında toplama düşüncesi, Sırp *Vuk Karadžić* (1787-1864), Hırvat *Ljudevit Gaj* (1809-1872) vd.nin çabalarıyla *Jekavian-Štokovian* değişkesine bağlı Sırphırvatçanın temellerinin atılmasıyla sonuçlanmıştır (bk. Skendi 1964: 307-309).

Milliyetçi öğretiler: Fransız Devrimi'nin ateşlediği Orta Avrupa'nın ideolojik milliyetçiliğini örnek alan, arkasında Çarlık Rusyası gibi süper bir gücün maddi ve manevi desteğine sahip güney Slav milliyetçiliği, Avusturya'nın himayesinde, Türk egemenliğinden kurtulma, Slavları birleştirme idealini 1866'da yaşama geçirmeye başladı. Sonradan kötü bir rüyaya dönüşecek bu idealler, sekiz güney Slav halkının 1918'de Yugoslavya çatısı altında toplanmasıyla büyük ölçüde gerçekleştirildi. Boşnaklar ise, büyük bir çoğunlukla bu gelişmelerin dışındaydı.

Habsburglar Balkanlara doğru genişleyince: 1683'te Osmanlı'yı Viyana önlerinde durduran, 93 Harbi'nin yıkımıyla Osmanlı aleyhindeki mevcut toplu durumdan da hareketle Bosna'yı önce işgal (1878), sonra resmen ilhak (1908) eden Habsburglar, Osmanlı'dan zaptettikleri 'fetheden'e de 'fethedilen'e de trajik sonlar hazırlayan bu coğrafyada, Saraybosna'da, 1914'te *Mljacka* nehrinin akıntısına kapılacaktır.

Farklılığın birliği: Balkan dilbilim bölgesi: Farklılıkların tetiklediği anlaşmazlıklara

karşın, Balkanlar, dilbilimsel ortaklıkların yoğun olduğu dünyanın en tanınan dilbilim bölgesidir. Türkçe, Balkanların yegâne Hint-Avrupa dili olmayan dilidir. Türkçe dışındaki dillerin birbirleriyle temasları *eşkatman* (*adstratum*) temasları türünde iken, *üstkatman* (*superstratum*) dili Türkçe ilgi çekici biçimde bu birliğe katkıda bulunan, dilbilim bölgesini güçlendiren (bk. Kazazis 1972: 89) ve zenginleştiren bir dildir.

Yugoslavya gibi dağılan Sırp-Hırvatça: İkinci Dünya Savaşı kahramanı Tito'nun iradesiyle ayakta duran Yugoslavya gibi, yüzyıllık rüya, ortak yazı dili Sırp-Hırvatça, etnik sorunların ve çatışmaların yarattığı anarşide, siyasal gelişmelerle önce üçe, sonra dörde ayrıldı, gerçekte, yüz yıl öncesine dönüldü. Yazılı ölçünleri bu yıl belirlenen Karadağca, 2007'de dünya dillerinin en yeni üyesi oldu. Yahudi dilbilimci M. Weinreich'in ordu/donanması olan her topluluğun ayrı bir dilinin de bulunduğu 'aforizm'i bir kez daha doğrulandı (!)

Boşnaklar, Hırvatlar ve Sırlar

'Basmakalıp' *Srbi, svi i suda* 'Serbians everyone and everywhere' söylemine göre (bk. Molas 2007: 202) Sırlar, Hırvatları ve Boşnakları, *Sırp-likliklerini yitiren Sırlar*; Sırp-lığı reddeden Hırvatlar da Boşnakları, *Müslüman Hırvatlar* olarak değerlendirirken (bk. Molas 2007: 202; Murvar 1989: passim) Boşnaklar ise Osmanlı öncesi dönemlerden itibaren, dillerin köken birliği dışında, Sırlardan ve Hıvatlardan farklı oldukları, özgün bir kültüre, hatta genetik kaynaklara sahip buldukları görüşündedir. Gerçekte, bu coğrafyada etnik köken arayışları İllir, Grek, Roma, Avar, Got, Bizans, Slav, Türk labirentlerinin sonsuzluğunda kaybolmaya mahkûmdur.

Bugünün Bosnası

Boşnak halkı, ancak 1971 yılından itibaren Tito'nun desteğiyle Ortodoks Sırlar ve Katolik Hırvatlarla eşit, *Muslimani* kimliğiyle

ve *narod* statüsüyle resmen tanınmışlardır. Baş harfi küçük yazılan *muslimani* ise, Boşnak olmayan diğer Müslümanları ifade ediyordu (bk. Bringa 1995: 10, Friedman 1996: 143-173).

Bosna ve Hersek'in bağımsızlığını ilanından hemen sonra, üç yıllık bir iç savaşın ardından, 1995'te Dayton Antlaşması ile tüm Bosna'yı talep edenler, ayrı bir cumhuriyetle ve nüfus oranından fazla toprakla, Bosna'nın Yugoslava'dan ayrılmasını talep edenler ise ellerindekinin tümünü yitirmemenin tesellisi ile uzlaştırılmaya çalışıldı. 20. yüzyılın savaşlarında nüfuslarının önemli bir bölümünü kaybeden Sırlar, Hırvatlar ve Boşnaklar aslında isteyerek veya istemiyerek girdikleri savaşların galipleri de olsalar, gerçekte mağdurlarıydı.

Bosna ve Hersek Cumhuriyeti mevcut anayasaya göre, iki entiteden, *Bosna ve Hersek Federasyonu* ile *Sırp Cumhuriyeti* ve özel statüye sahip *Brčko* bölgesinden oluşur. Osmanlı döneminde daha geniş sınırlara sahip olan Bosna ve Hersek'in, *Sandžak*'tan koparılan bugünkü sınırları, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu egemenliği döneminde (1878-1918) belirlenmiştir (Djurđev 1986: 1261).

Bosna ve Hersek Cumhuriyeti yurttaşları, *Bosnalı* (Boş. *Bosaneć*) üst kimliği altında *Boşnak*, *Hırvat* ve *Sırp* halklarından oluşur. Genel nüfusun yarısından azını oluşturan, Bosna'nın içlerine sıkışan Boşnaklar kuzey-güney hattında Brčko, Gradačac-Konjic ve Jablanica; doğu-batı hattında Goražde-Donji Vakuf ve Travnik arasında yoğunlaşır. Ülkenin en batısında Hırvat ço-

ğunluk arasında adacık teşkil eden Bihać, Velika Kladuš vd. bölgeler de Boşnak ağırlıklıdır. Sırpların asıl nüfusu, kuzeybatı ve doğudadır. Hırvatlar ise en kuzeyden güney doğru adacıklar halinde yer alırken, Hırvatistan sınırına yaklaştıkça yoğunlaşır. *Sarajevo, Grade Moj* (Saraybosna, Benim Şehrim) şarkısındaki "Avrupa'nın Kudüs'ü" "Saraybosna ise herkesin şehridir.

Sırp-Hırvatça, Sırpça ve Hırvatça olarak ayrılırken, *Boşnaklar* bugün Bosna ve Hersek Cumhuriyeti'nin üç aslî halkından biri, *Boşnakça* da (Boş. *Bošanski*) bu halkın dili olarak uluslararası kamuyunda tescil edildi. Ancak, yeni dönemde *Muslim*'in etnik kimlik yerine, dine referans yaptığı endişesiyle *Boşnak* (Boş. *Bošnjak*) terimini kullanma yönünde bir irade mevcuttur. Bosna'da yaşayan etnik grupların kendilerini ve 'öteki'lerini adlandırması ise, karmaşık bir sorundur (Bosna'da *etnik terminoloji sorunu* ile ilgili olarak bk. Eker 2006: 74-75; Friedman 1996: passim).

Bosna-Hersek'te Türkçe ve Bosna Türkçesi

I. Meşrutiyet Anayasası'na değin resmî dilin Türkçe olduğuna ilişkin kayıt bulunmasa da, Türkçe fiilen yerli Türk unsurların yaşamadığı Bosna ve Hersek gibi bölgelerde de devletin dili idi. Türkçe, medreselerde Arapça ve Farsça ile birlikte kullanılıyordu. Kimi kaynaklar *Bosna Paşalukunda* 'Hırvatça'nın yönetimin resmî dili olduğu, Türkçe ve Arapçanın sınırlı biçimde kullanıldığı, Türkler tarafından bölge halkına yönelik kültürel ve dilbilimsel asimilasyondan söz edilemeyeceği, Boşnakların kitlesel biçimde İslamlaşmasına karşın, dille-

rini, sözlü ulusal edebiyat geleneklerini ve kültürel miraslarını korudukları görüşündedir (bk. Murvar 1979: 59).

Osmanlı döneminde Türkçe, Türk yönetici ve askerlerden başka, Türkçeyi ikinci dil olarak öğrenen Bosnalı aydınlarla da temsil ediliyordu. *Bosna Türkçesi*, Türk dilinin Batı Rumeli (Balkan) değişkelerinden biri ve yalnızca coğrafi bakımdan değil, değişke türü bakımından da otantikti. '*Ben zanetmemişim bunun çeç olduğuna*' (Ben bu kadar geç olduğunu zannetmedim.) örne-

ğindeki gibi, Bosna Türkçesi, ana dili Türkçe olmayanların değişkesiydi, bu nedenle, bu değişkede yerli dilin, yani 'Sırp-Hırvatça'nın etkisi yoğundu (bk. Čavuşević 2002: 365-374). Osmanlı'nın 1866'dan itibaren Sırbistan'dan, 1878'de Bosna'dan çekilmesinin ardından bölgede Türkçe konuşurları kaybolmaya yüz tutmuştu, ancak Menges, 1931'de ziyaret ettiği Mostar ve Saraybosna'da 55 yaşın üstündeki kuşakların hâlâ ve büyük bir memnuniyetle

Türkçe konuştuklarını kaydeder (1968: 12). Bu satırların yazarı, 1990'lı yılların sonunda Konjic, Pazarić yakınlarında bir köyde, Türkçe bilen yaşlı bir Bosnalı yaşadığı duyumu almış; ancak kendisine ulaşma imkânı bulamamıştı.

Güney Slav Dilleri ve 'Turcizam'lar²

Türkçe; askeri ve politik yenilgilerin yol açtığı kırımlar, tehcirler ve Anadolu'ya ardı arkası kesilmeyen göçler nedeniyle Balkan coğrafyasında yerel dil olarak istikrarlı bir varlık gösteremese de, bölge dillerini özellikle söz varlığı düzeyinde etkilemiştir. Bu nedenle, bölge dilleri arasındaki dilbilimsel yakınlıklar, 14. yüzyılın sonla-

2 Balkan dillerindeki Türkçeden alınan sözcükler

rından 1908'e değin kesintisiz biçimde devam eden ortak siyasal ve kültürel yaşamın ürünüdür. Saraybosna'da zirveye çıkan *Türkizmlerin* (Boş. *Turcizam*) etkisi, batıya doğru Roman-Latin ve German dünyasına komşu Hırvatlarda azalır (Balkan dillerindeki Türkizmler için bk. Rollet 1999: pasim).

Škaljić'in sözlüğünde Türkçeden kopyalanan toplam *Türkizm* sayısı 8,742'dir (1979: 23). Neolizmler dışında, Türkçe söz varlığında yer alıp da Boşnakçada hatta Sırpçada bulunmayan sözcük neredeyse yoktur. Bugün birçok Türkçe kökenli sözcük ve klişe, yazı dilinde kullanımdan düşerken sözlü dilde işlevini sürdürmektedir. Öte yandan, Türkizmlerin kaynaklarının yazılı Türkçe kadar, sözlü Türkçeye de dayalı olduğuna ilişkin sayısız kanıt vardır. Örneğin, *joktur* 'yoktur' klişesinde, soneklerinin değişken biçimlerinin gösterilmediği Osmanlı alfabesinin aksine, *-tur* yazılışı, yani ekin, sözcükte ünsüz uyumuna girmiş biçimiyle yer alması, *yoktur*'un nispeten geç dönemlerde ve sözlü dilden kopyalandığını gösteriyor.

Türkler ile Balkan halklarının çoğunluğu arasındaki dil ve din bariyerlerine karşın, 'idari Türkizmler'in yanı sıra yiyecek, tarım, hayvancılık, madencilik, el sanatları, ticaret, ev döşeme, ev araç ve gereçleri, gelenekler vb. alanlardaki 'gayriidari Türkizmler'in yoğunluğu dikkat çekicidir. 1918'de kurulan Yugoslavya'nın güney Slavlarının dil birliğini ölçünlü Belgrad Sırpçası ile sağlaması da, ironik biçim-

de, Türkizmlerin yayılmasını sağlamıştır. Yunanistan, Bulgaristan, Romanya hatta Arnavutluk'ta Türkçe kopyalar ölçünlü dilden büyük ölçüde tasfiye edilmiştir; ancak Germanizme, İtalyanizme karşı mücadele eden Yugoslav tasfiyeciler, Türkçe kopyalara karşı aynı isteği göstermemişlerdir (bk. Kazasis 1972: 92, 93, 95). Ancak Hırvat dil politikalarının Türkizmlere karşı tutumu daha mesafelidir. Boşnaklar ise Türkçe sözlerin tasfiyesini gündeme dahi getirmemişlerdir.

Bugün, yerli tek bir Türk'ün yaşamadığı Bosna-Hersek'te Türkçenin üç etnik grubun diline etkisi, Fransızcanın bir kültür, Arapçanın bir din dili olarak Türkçeye etkisiyle karşılaştırılabilecek düzeydedir. Türkçe ödünçlemeler dilden atılması gereken değil, aksine Boşnakçayı Boşnakça yapan, Sırpçada ve Hırvatçada ise Vuk *Karadžić*'in daha on dokuzuncu yüzyılda halkın dilinin bir parçası olarak kabul ettiği öğelerdir. Bu etki, büyük ölçüde, aşağıda yine öncelik sırası olmaksızın sıralanan tarihî etkenlere bağlıdır (bk. Kazasis 1972: 91; Škaljić 1979):

Türkçenin, devlet dili olması: İstanbul ile iletişimin sağlanabilmesi, resmî yazışmaların yapılabilmesi vb. idarî faaliyetler için ana dili Türkçe olmayan yerli kamu görevlilerinin Türkçeye başvurmaları gerekiyordu. Bosna ve Hersek coğrafyasındaki bugün dahi izleri canlı Osmanlı döneminin *çiftlik, ejalet, sandžak, odžaklık, aga, kapudan, paša, bey, medresa, kadi, mufti, vakufi* vb. askerî ve mülkî Türkizmleri, Türkçe kopyaların kaynaklarından biridir.

Osmanlı dönemi mimari eserlerinin kitabelerinden mezar taşlarına değin yazılı belgeler klasik Osmanlı dil ve yazım üslubuyla Türkçe olarak kaydedilmiştir. Yakılan Millî Kütüphane'de, Saraybosna Doğu Bilimleri Enstitüsünde ve diğer kütüphanelerde yer alan ve önemli bir bölümü 1992-1995 trajedisinde, Osmanlı dönemi tarihî

eserleri gibi yok olan Türkçe el yazmaları ve diğer yazılı ve basılı koleksiyonlar, beş yüzyıllık ortak yönetimin ve kültürün belgeleri idi (bk. Malcolm 1999: 174).

Türk askeri ve idari personelin varlığı: 1879'da, Bosna'daki Müslüman nüfusun % 1,5'i Türkçe konuşuyor, bu oran toplam nüfusun ancak % 0,5'ini oluşturuyordu (bk. Eker 2006: 76). Ancak, dil temaslarında sayısal baskınlık kadar, siyasal baskınlık da önemli etkidir. Genel nüfus içinde yüzde biri bulmayan ve genellikle asker ve yöneticilerden ibaret, Türkçeyi birinci dil olarak konuşan kamu görevlileri, Bosna'daki Türkizmlerin kaynaklarındandı.

Arap alfabesi: Alfabe birliği dilbilimsel yakınlaşmayı geliştirir. Bosna'da alfabe farklılıkları etnik kimlik belirleyicisidir. Osmanlı döneminde Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerin imlalarının korunması, Arap harfli Türkçe ve Boşnakça metinlerde ortak noktalar yaratmıştır. Diğer taraftan yaşamın türlü süreçlerinde mevlit kitabından, mezar taşlarına, mektep kitaplarından medrese kitaplarına değin Arap harfleriyle Türkçe ve Boşnakça yazılan ve Türkçe ve Boşnakça okunan *mevludlar* gibi manzum ve mensur metinler de Türkçe kopyaların Boşnakçaya nüfuzunu hızlandırıcı etkenlerdi.

Eğitim ve öğretim: Türk egemenliğinin son dönemlerinde yapılan resmî sayımlara göre Bosna-Hersek'te 917 *mekteb*, 43 *medresa*, 28 *ruždija* 'rüştüye'; Saraybosna'da düşük rütbeli personel yetiştiren bir askerî okul, *mekteb* öğretmenleri için bir eğitim merkezi ve ticaret okulu bulunuyordu (Djurđjev 1986: 1272). Türkçe söz varlığının Boşnakçaya nüfuzunda Avusturya-Macaristan dönemi dâhil, eğitim ve öğretim kurumları da önemli rol oynamıştır. 1918, Yugoslav Krallığı'nın ilanı, Türkçenin Bölge dillerine nüfuzunun sona erdiği tarihtir. Türkçeden kopyalanan sözlerin bir bölümünün kullanım sıklığı, değişen yaşam biçimleriyle, giderek azalacak hatta sıfır olacaktır.

Türkçe basın: İlk Türkçe resmî gazete Takvim-i Vekayi'den sonra (1831) diğer Osmanlı ülkelerinde olduğu gibi Bosna'da da Türkçe gazeteler yayımlanıyordu. Osmanlı yazı dili, 1866-1902 yılları arasında yayımlanan *Bosna, Neretva, Vatan ve Rehber* vb. gazeteler aracılığıyla imparatorluğun en batısında varlığını sürdürüyordu. Türkçe gazeteler, Avusturya-Macaristan işgali döneminde de yayımlanıyordu (bk. Začinović 2003: 7).

Türkçeye ve Türk kültürüne karşı tutum: Asıl kaynak, kendi modasını da yaratan Türkçeye karşı olumlu tutum ve Türkçe sözcük kullanma arzusudur. Beş yüzyıllık Osmanlı egemenliği yalnızca Boşnakların önemli ölçüde Müslümanlaşmasıyla sonuçlanmamış, Sırlar ve Hırvatlar da Türk dili, kültürü ve yaşam tarzından derinden etkilenmişlerdir (bk. Djurđjev 1986: 1262). Bölge halkları giyim kuşamdan, ev mimarisine ve döşemesine; yeme içme kültüründen Boşnaklarda inançlara değin yaşamın her alanında ortalama bir Türk ile aynı biçimi ve özü paylaşmıştır. Din ve kültür birlikteliği nedeniyle Boşnak Müslümanların önemli bir bölümü Türkiye'yi ana vatanları kabul etmiş; halk, Boşnakçanın Türkçeye yakın olduğuna inanmıştır. Avusturya ve Yugoslavya egemenliğinde yaşamak istemeyen binlerce aile Türkiye'ye yerleşmiştir. Müslüman önderler daima Osmanlı sultanlarının Bosna ve Hersek üzerindeki egemenlik haklarını vurgulamışlardır. Boşnakların küçük bir bölümü, Müslüman Sırpılık, Müslüman Hırvatlık tezlerini veya Boşnak milliyetçiliğini benimsemiştir (Djurđjev 1986: 1274). Türk tipi yaşam

biçimini içselleştirdiklerinden Sırp'ların ve Hırvatların *Türk* (*Turčin*) olarak adlandırdığı Boşnaklar, Boşnak-Türk ortak yaşamını, 1878'den sonra Sırp ve Hırvat yaşam tarzları ile aradaki mesafeler azalsa da, bugüne taşımışlardır. Her şeye karşın, tarihsel mirasın ve ortak geçmişin halkları birbirine ne denli yakınlaştırdığı, *İvo Andrić'in Drina Köprüsü*yle simgelenir. Türkiye'de yerleşen veya tükenme noktasına gelen pek çok maddi ve manevi mirasın Bosna ve Hersek'te hâlâ korunduğunu görmek şaşırtıcıdır.

Etnik kimlik vurgusu: Türkçe sözcük kullanmak, Boşnak kimliğini koruyan, vurgulayan ve besleyen bir fenomendir. Sırpça ve belki biraz Hırvatça konuşuru için ise dilin bir parçası, geçmişin bir çeşnisidir. Türkçenin *çeşmesi*, Saraybosna'dan Dubrovnik'e ve Belgrad'a değin Hırvatçanın ve Sırpçanın *češma*'sıdır. Bazen de Türkçe alıntı sözler hatta sesler etnik belirleyicilerdir. Türkçe *kahve*'nin üç değişken biçimi *kahva*, *kafa*, ve *kava* Bosna'da üç ayrı halk demektir.

Din birliği ve kültürel yakınlık: Türk kavramı Bosna'da da *İslam* ile özdeştir. Genellikle Türklerden, Türkçe eserler yoluyla aktarılan dinî ritüeller ve dinî terimler, Boşnak halkının Türkçeyi bir din gibi algılamasını sağlamıştır. *Sabah hajrula* gibi selamlaşmadan, *bajram šerif mubarek olsun* gibi bayram tebrikine, *alah rahmeteyle* gibi başsağlığı dileklerine değin farklı süreçlerde Türkçe klişeler hâlâ sıklıkla kullanılır. Bu klişeler Boşnakça ile Sırpça ve Hırvatça arasına bir hat çeker.

Yerli aydınlar: Osmanlı bilim, sanat ve edebiyatına intisap eden çok sayıda Bosnalı'nın öğrenim amacıyla İstanbul'a gittiği, Türkçenin yanında Arapça ve Farsça eserler telif ve tercüme ettiği biliniyor. Bunlardan başka sayısı az da olsa *Aljamiado* eserleri de görülüyordu. Örneğin, Uskufi Bosnevi'nin (ö. 1651) manzum olarak kaleme aldığı Boşnakça-Türkçe sözlüğü *Makbul-i Arif*, güney Slav dillerinin en eski sözlüklerinin

dendir (bk. Malcolm 174-176). Osmanlı'ya Sokullu Mehmed Paşa (Boş. Mehmed Paşa Sokolović) gibi değerleri kazandıran devşirme sisteminin de Güney Slav dillerinin Osmanlı sarayında, Türkçenin Bosna'da gelişmesinde önemli bir payı vardır (bk. Djurdjev 1986: 1284; Malcolm: 1999: passim; Arnavut ve 'Hırvat' kökenli başvezirlerin listesi ile ilgili olarak bk. Murvar 1989 23-40). Boşnalı aydınlar, Türkçeyi *çarşı* (Boş. *čaršija*) ve *cami* (Boş. *džamija*) aracılığıyla da halkın diline, şehirlerden köylere, en ücra köşelere değin taşıyorlar hatta Türkçe kopyalar Hristiyan komşuların dillerine de nüfuz ediyordu.

Şehir: çarşı ve mahalle: Türkler, Balkanların eski şehirlerini yeniden iskân etmiş, yenilemiş, genişletmiş, Saraybosna gibi, yeni şehirler kurmuş ve bu şehirlere kimliğini taşımıştı. 1854'te dahi, "Belgrad'ı gören, Şark'ın minyatürünü görmüş" sayılıyordu (Kapper 1854). Balkan coğrafyasında, Bosna ve Hersek de dâhil olmak üzere, şehir nüfusu genellikle Müslüman, kırsal alanlar ise Hristiyan ağırlıklıydı (Vucinich 1962: 614, 603). Cami ve çevresinde toplumsallaşan, camide çocuklarını eğiten, camide *mevlud* yapan Boşnak halkının mahalle ve köylerdeki yaşamı da geleneksel Osmanlı modelindeydi (bk. Bringa 1995: passim); ancak, Türk dili ve kültürü Balkanlara şehirler aracılığıyla nüfuz ediyordu. *Çarşı* ve *mahalleden* (Boş. *mahala*) oluşan Bosna şehirleri, şehircilik ve mimari bakımından Osmanlı İstanbulundan veya Bursasından farklı değildi. *Aladža* (Alaca), *Gazi Husrev Begova* (Gazi Hüsrev Bey), *Seldžuklija* (Selçuklu), *Kuršumlja* (Kurşunlu) pek çok

camii ve medrese, han, hamamın adları dahi Türkçe kökenliydi. Gerçekte, Sırp ve Hırvat yerleşim merkezlerinde de durum çok farklı değildi. Örneğin, *sahat kula*'nın (saat kulesi) yer almadığı Bosna, hatta Balkan şehri yok gibidir. Türkçeyi ve Türk kültürünü Bosna'nın ruhuna üfleyen çarşı, locaları aracılığıyla ticareti, ekonomiyi, zanaatları yönetiyordu. Bu localar 1700-1851 arasında o denli güçlüydü ki Saraybosna adeta 'Esnaf Cumhuriyeti' hâline gelmişti (Vucinich 1962: 615).

Batı şehirciliğinin, Osmanlı şehir yaşamına 18. yüzyıla değin hissedilir bir etkisi olmamıştı. Süreç, 18. yüzyıldan sonra tersine dönmeye başlayacak (Vucinich 1962: 614, 615) ve yine bu nedenle, Bosna ve Hersek'i işgal eden Habsburgların ilk işlerinden biri Osmanlı mimarisine alternatif yeni şehircilik planlaması yapmak olacaktır. Modern Saraybosna, aslında biraz da bu sentezlerin ürünüdür.

Saraybosna'nın *Stari Grad* (Eski Şehir) semtindeki *Başçaršija* (< Tür. *başçarşı*) artık turizmin hizmetindedir. *Başçaršija* çevresindeki ve arastalarındaki sokak levhalarında her üç dilin ses dizgesine uyarlanan yazılışı ve söylenişi kulaklara aşına Türkçe kopyalar *Aščiluk*, *Bazardžani*, *Čizmedžiluk*, *Čurčiluk*, *Ćulhan*, *Đulagina čikma*, *Ferhadija*, *Gazi Husrev Begova*, *Halači*, *Kazandžiluk*, *Kazazi*, *Kundurdžiluk*, *Kujundžiluk*, *Mula Mustafe Bašeskije*, *Mustaj-pašin mejdan*, *Samardžije*, *Muveki-*

ta, *Sibilj*, *Tabaci*, *Tekija čikma*, *Telali*, *Velika avlija* vb. Bosna'nın nasıl bir geçmişten süzülüp geldiğine işaret eder. *Başçaršija*, semercilikten kuyumculuğa, kunduracılıktan semerciliğe; *Sebil*'den çıkmaz sokaklarına, camilerine değin, biri olmadan diğlerinin var olamadığı bir ortak yaşamın, Bosna-Türk ortak yaşamının en tipik örneğidir.

Sevdalinkalar: Osmanlı döneminin geleneksel mahallesindeki yaşamı ve aşkaları 'melankolik' Şark ve Slav ezgileri ve *šadrvan* (şadırvan), *trućije* (türkü), *sevdah* (sevda), *zumbul* (sümbül) gibi Türkçe kopyalarla çeşnilendirilmiş güftelerle dile getiren aşk türküleridir. Boşnak sözlü edebiyatı ve müziği içinde çok önemli bir yer tutan *sevdalinkalar*, *Hasanagicalar* vb.leri, Türkçe kopyaların kaynaklarından biridir. Sırp şair Aleksa Šantić'in kaleminden çıkan *Emine*, *bahçe*, *imam*, *hamam*, *ibrik* vb. sözcüklerle dolu aşağıdaki sevdalinka güftesi Türkçenin nüfuzunda müziğin işlevi ile ilgili fikir veriyor (Dörtlük için bk. Mehmedić 2002: 37)

Sinoć kad se vraćah iz topla **hamama**
(Dün akşam dönerken sıcak **hamamdan**)

Prodoh pokraj **bašče** staroga **imama**
(Geçtim **bahçesinden** ihtiyar **imamın**)

Kad tamo, u **bašči** u hladu **jasmina**
(Orada, bahçede, gölgesinde **yaseminlerin**)

S **ibrikom** u ruci stajaše **Emina**
(**İbrikle** elinde, duruyordu **Emina**)

Son söz

Modern Sırbistan'ın başkenti, Belgrad'ın Tuna kıyısında *Kalemegdanu*'daki *Sahat Kula*, yanı başındaki *Stambol Kapija*, *Zindan Kapija* ve diğeleri... Güney Slavlarının ve Türklerin, geçmişin trajedilerine ve ayırdıklarına karşın, ne kadar çok şeyi paylaştıklarına da tanıklık ediyor, tıpkı Una ve Drina nehirlerinin kuşattığı Bosna ve Hersek'teki ortak kültür değerleri gibi...

Kısaltmalar

Boş. Boşnakça, İng. İngilizce

Kaynaklar

- Allen, W. E. D. (1920). *The Turks in Europe a Sketch-Study*. New York: Charles Scribner's Sons.
- Bringa, Tone (1995). *Being Muslim the Bosnia Way*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Carmichael, Cathie (2002). *Ethnic cleansing in the Balkans: nationalism and the destruction of tradition*. Routledge: New York.
- Čavušević, Ekrem (2002). 'Bosnian' Turkish and its authentic features. *Contributions to Oriental Philology/ Revue de Philologie Orientale*. Sarajevo: Prilozi za orijentalnu filologiju. Orijentalni institut, 365-374.
- Djurđev, Branislav (1986). *Bosna*. The Encyclopedia of Islam New Edition. Volume I. Leiden: E. J. Brill.
- Eker, Süer (2006). Bosna-Hersek Dili ve Kültürü Üzerinde Türk Dili ve Kültürünün Etkileri. *Millî Folklor Araştırmaları Dergisi*. Ankara, s. 71-84.
- Friedman, Francine (1996). *The Bosnian Muslims Denial a Nation*. Westview Press.
- Kapper, Siegfried (1854). *A Visit to Belgrade*. (Ed. J. Whittle). London: Chapman and Hall. (google PDF kitap)
- Kazazis, Kostas (1972). The Status of Turkism in the Present-Day Balkan Languages. *Aspects of the Balkans Continuity and Change*. (eds. H. Birnbaum, S. Vrnjonis. The Hague Paris: Mouton. s. 87-116.
- Malcolm, Noel (1999). *Bosna*. (çev. A. Karadağlı). İstanbul: Om Yayınevi.
- Mehmedić, Mirta (2002). *De Bosnische sevdalinka*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam (<http://musicology.nl/WM/scripts/mehmedic.pdf>)
- Molas, Jezy (2007). Language and Territory as Core Values in Serbian, Croatian and Bosnian Tradition. *Nationalities Affairs (Sprawy Narodowościowe)*. 31, 199-211.
- Murvar, Varto (1989). *Nation Religion in Central Europe and the Western Balkans- The Muslims in Bosna Hercegovina and Sandžak: A Sociological Analysis*. FSSN Colloquia and Symposia University of Wisconsin.
- Ristelhueber, René (1971). *A History of the Balkan Peoples*. New York: Twayne Publishers.
- Rollet, Jacques (1996). *Les Turcismes en Serb-Croate, Bulgare, Grec, Roumain et Hongrois*. İstanbul: Les Éditions ISIS.
- Škaljić, Abdulah (1979). *turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*. Sarajevo: "Svjetlost" Oour Izdavačka Djelavnost.
- Skendi, Stavro (1964). The Emergence of the Modern Balkan Literary Languages a Comparative Approach. *Die Kultur Südosteuropas Ihre Geschichte und Ihre Ausdrucksformen*. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- Grujić, Branislav, Ilijana Srđević (1999). *New Standard Dictionary English-Serbian Serbian-English*. Beograd: Obod Cetinje.
- Vucinich, S. Wayne (1962). The Nature of Balkan Society Under Otoman Rule. *Slavic Review* Vol. 21, No. 4, pp. 597-616.
- Začinović, Neira (2003). *Bosna Kütüphanelerindeki Eski Türkçe Gazetelerin Dili*. Ankara: AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. <http://www.bosnasancak.net> <http://www.aleksasantic.com>

Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezi

Bosna-Hersek'te Türkoloji

Saraybosna Üniversitesi

Elli dokuz yıllık bir geçmişi bulunan Saraybosna Üniversitesi'ndeki Türk dili ve edebiyatı dersleri, başlangıçta, Felsefe Fakültesi'ndeki Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümünde okutulmaktaydı. 2005-2006 akademik yılından itibaren Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsü ayrı bir bölüm hâline getirilmiş ve bu yıldan itibaren Bölümde, 3+2 olmak üzere 5 yıllık eğitim verilmeye başlanmıştır.

Bölüme her yıl yaklaşık 25 öğrenci kaydolmakta ve 5 yıl sonunda mezun olan öğrenciler lisansüstü eğitimlerini de tamamlamış sayılmaktadır. 2011-2012 yılından itibaren Bölüme bağlı doktora programının da başlatılması planlanmaktadır.

Tuzla Üniversitesi

2002 yılından bu yana faaliyet gösteren ve Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA) Saraybosna Koordinatörlüğü tarafından desteklenen Tuzla Üniversitesi Felsefe Fakültesine bağlı Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne toplam 166 öğrenci devam etmektedir. Bölümde, TİKA tarafından görevlendirilen öğretim elemanlarının yanı sıra yerel öğretmenler de ders vermekte ve Türk dili, tarihi, kültürü ve edebiyatıyla ilgili etkinlikler düzenlenmektedir.

Ders müfredatı, Türkiye'deki ilgili bölümlerde uygulanmakta olan program göz önünde bulundurularak hazırlanan Tuzla Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde, düzenlenen geziler ve ücretsiz kurslar sayesinde öğrencilerin sosyokültürel birikimlerinin artırılması da amaçlanmaktadır.

Zenitsa Üniversitesi

2004 yılında TİKA desteğiyle kurulan Zenitsa Üniversitesi Türkoloji Bölümünde toplam 129 öğrenci bulunmaktadır. İlk mezunlarını 2009 yılında veren Bölümde, bugüne kadar çeşitli kültürel etkinlikler gerçekleştirilip sempozymlar tertip edilmiştir. Bölgedeki diğer kurum ve merkezler ile de iş birliğinde bulu-

nan Bölüm, çeşitli dönemlerde Türkçe kursları düzenleyip Türkçenin yaygınlaştırılması amacıyla da çalışmalarda bulunmuştur.

Bölümden mezun olan öğrencilerin bir kısmı, Bosna-Hersek'te faaliyet gösteren bazı Türk kurum ve kuruluşlarında tercümanlık ya da turizm firmalarında rehberlik yaparken, bir kısmı ise aynı alanda yüksek lisanslarına devam edip akademik çalışmalarda bulunmaktadır.

Burç Üniversitesi

Burç Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü, 2008 yılında kurulmuş ve kurulduktan bir yıl sonra lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) programlarına başlamıştır. Bölüm müfredatında yer alan Türkçenin öğretimine yönelik formasyon derslerinin yanı sıra Türk dilinin tarihi ve Türk kültürüyle ilgili dersler de okutulmaktadır. Zengin bilimsel ve sosyal imkânlarla sahip Bölümde, Türkiye'den görevlendirilen öğretim elemanlarının dışında, yerel okutmanlar da dersler vermektedir.

Şarkiyat Enstitüsü

1950 yılında Bosna-Hersek'te var olan köklü kültürel mirasın ortaya çıkarılıp tanıtılması amacıyla kurulan Şarkiyat Enstitüsünde Türk dili, tarihi, kültürü, sanatı gibi alanlarda bilimsel ve akademik düzeyde faaliyetler yürütülmektedir. "Prilozi za orijentalnu filologiju" (Doğu Filolojisine Katkılar) adıyla bir dergi yayımlayan Enstitü, Türkoloji araştırmalarının yaygınlaştırılması noktasında çeşitli üniversitelere akademik destek de sağlamaktadır.

Saraybosna İzlenimleri

İsa Sarı

Yunus Emre Enstitüsü

Ekimi Kasıma bağlayan hafta içerisinde, mesai arkadaşım A. Murat Fatsa ile Bosna-Hersek'in başkenti Saraybosna'daydık. Aktarma ve beklemelemlerle birlikte yaklaşık 5 saat süren bir uçak yolculuğunun ardından, görkemli dağların eteklerine kurulmuş köylerin ve sararmaya yüz tutmuş yaprakların bizi karşıladığı Saraybosna-Butmir'deki havaalanına ulaştık. Uçağın penceresinden bizi selamlayan, şehrin kenarlarına rastgele serpiştirilmiş bir ya da iki kattan oluşan kırmızı çatılı evler, Saraybosna'ya kısa sürede alışmamızdaki önemli etkenlerden biri oldu. Uçaktan inip gerekli işlemleri tamamladıktan sonra, Saraybosna'da bize rehberlik ve aynı zamanda yârenlik edecek olan Aida Hanım ile beraber şehir merkezine doğru yola koyulduk ve yarım saatlik bir otomobil yolculuğundan ardından şehir merkezine ulaştık. Bulgaristan semalarının bulutlu olmasına rağmen Saraybosna'da güneşli, ama bir o kadar da soğuk bir hava bizi bekliyordu.

Yaklaşık yarım milyonluk nüfusa sahip bu sevimli şehrin dar ve dik sokaklarından biri olan "Abdesthana Sokağı"ndaki otelimize yerleştikten sonra, bulunduğumuz ortamı tanımak adına kısa bir şehir turuna çıkmaya karar veriyoruz. İlk durağımız merhum Aliya İzzetbegoviç'in anıt mezarı oluyor. Anıt mezarın bulunduğu yerin etrafındaki ve aşağısındaki pek çok eski ve yeni mezar dikkatimizi çekiyor. Yeri gelmişken, sadece burada değil, şehrin pek çok noktasında irili ufaklı şehitliklerin ve tarihî mezarlıkların mevcut olduğunu belirtmek isterim.

Aliya İzzetbegoviç'in anıt mezarı

Bulunduğumuz yerden yokuş aşağı, bakırcı ve kalaycı dükkânları arasından, insanların karşıdan karşıya geçmek için beklediği geniş bir caddeye ulaşıyoruz. Burada, özellikle yoğun olarak kullanılan caddelerde, kırmızı ışıkta geçen yayalara ceza kesen polis memurları bulunuyor ve bu memurlar, birisinin kırmızı ışıkta geçtiğini görür görmez cezayı kesiveriyor. Caydırıcı bir unsur olduğundan mıdır bilinmez, polisin olmadığı yerlerde dahi, yol boş olsa da, insanlar yeşil ışığın yanmasını bekliyor. Sadece buna ve bunun gibi birkaç izlenime dayanarak, Boşnak halkının kurallara sıkı sıkıya bağlı ve planlı bir hayat yaşadığını söyleyebilirim.

Saraybosna caddelerinden bir kesit

Şehir, rengârenk ve çeşit çeşit tramvayları üzerinde taşıyan tarihî bir ulaşım hattıyla âdeta ikiye ayrılıyor. Onlarca yıl önceden kalma eski tramvaylar -ki bunlar Avrupa'nın tam zamanlı çalışan ilk tramvayları sayılmakta- bu şirin şehrin zihnimizdeki belirgin öğeleri arasındaki yerini alıyor. Birkaç adım yürüdükten sonra, şehrin sembollerinden biri olan, Başçarşı semtinin merkezindeki ahşaptan yapılmış "Sebilj"e yani 'Sebil'e ulaşıyoruz. 1753 yılında Mehmet Paşa (Kukavica) tarafından yaptırılan Sebilj, 1891 yılında Çekoslovakyalı mimar Alexander Vitek tarafından şu anki yerine taşınmış. Klasik Osmanlı mimarisinin sayılı örneklerinden biri sayılacak bu Sebilin etrafında ise pek çok pastane ve dükkân yer alıyor.

Sebil

Sebilin bulunduğu bölgeyi geçip Saraçı Caddesini takip ederek, tarihî kaldırımlar üzerinden şehir merkezine doğru ilerliyoruz. Savaşta kısmen zarar gören eski kaldırımların üzerinde yürüyebilmek hayli zor olsa da, geçmişin izlerini taşıyan hüznü taşlar farklı duygular uyandırmakta geç kalmıyor. Bu eski kaldırım taşlarıyla bezenmiş cadde üzerinde, Bosnalı Müslümanlar için şehrin önemli noktalarından ve sembollerinden biri olan 500 yıllık Gazi Hüsrev Bey Camii bulunuyor. Savaşta ağır hasar gören bu cami, 1996 yılında Suudi Arabistan tarafından aslına uygun olarak restore ettirilmiş. Caminin sağ tarafında bulunan bir saat kulesi de ilgi çekici ya-

pılar arasında yerini alıyor. Kule, bilhassa Gazi Hüsrev Bey Camii ile birlikte aynı fotoğraf karesinde bulunduğu anda, ortaya muazzam bir görüntü çıkıyor.

Gazi Hüsrev Bey Camii ve saat kulesi

Saraçı'den sonra Ferhadiye Caddesine gidiyoruz. Hemen her caddede olduğu gibi, bu cadde üzerinde de tarih kokan binalar gözümüze geliyor. Bunlardan birisi de "İsa'nın Kalbi" olarak da bilinen ve yapımı 1889 yılında tamamlanmış olan Saraybosna Katedrali. Savaşta ufak tefek hasarlar alan bu katedral, Katoliklerin sıkça ziyaret ettiği mekânlar arasında. Özellikle hafta sonları öğleden sonra, bu katedralin önünde seyyar satıcılar türlü alet edevat, elbise vs. satıp geçimlerini sağlamaya çalışıyorlar. Ayrıca, katedralin önündeki geniş alan, insanların randevulaşma ve buluşma noktalarından biri durumunda.

Üç dine ait unsurları bir arada barındıran ve "Avupa'nın Kudüs'ü" olarak tanımlanan Saraybosna'da adım başı bir cami, kilise ve o kadar sık olmasa da sinagoglara rastlamak mümkün. Bu cami, kilise ve sinagogların, daha doğrusu şehirdeki binaların çoğu, savaş zamanında hasar görmüş, kullanılamaz hâle gelmiş ya da yıkılmış. Günümüzde bile hasarlı veya yıkılmaya yüz tutmuş binalar mevcut. Yaralarını sarmaya çalışan halk, bazı binaları tamir edip savaşın izlerini silmeye çalışsa da, yer yer delik deşik olmuş, bir kısmı hâlen kullanılan bir kısmı da kullanılmayacak durumda olan binalar gözümüze çarpıyor.

Savaş sırasında zarar görmüş binalardan biri

Şehrin doğu yakasına doğru ilerliyoruz. Birkaç yüz metre sonra, üzerindeki köprülerle dikkati çeken Milyatska Irmağı kenarlarına ulaşıyoruz. Hızla akan suyun sesi metrelerce öteden duyulabiliyor. Saraybosna'nın bir diğer sembolü olan bu ırmak ve köprülerin şehre apayrı bir hava kattığı aşikâr. Yaz aylarında ırmaktaki su miktarının azaldığı söylenece de, doğudan başlayıp şehir boyunca uzanan ve sonrasında Bosna Irmağı'na dökülen Milyatska'nın görüntüsü bile ziyaretçilerin gönlünü fethetmek için yeterli sayılabilir.

Milyatska Irmağı

Saraybosna'nın yemyeşil doğasının göz alıcı yerlerinden biri de, şehir merkezinden yaklaşık 20 kilometre uzaklıkta bulunan Ilıca Mahallesi civarındaki Vrelo Bosna'dır. Şehrin keşmekeşinden sıkılanların uğrak mekânlarından biri olan Vrelo Bosna'da yaklaşık yarım saat geçiriyo-

ruz. Ortamın rahatlatıcı ve dinlendirici havası, soğuğa rağmen bizi etkisi altına alıyor. İrili ufaklı pek çok su kaynağı, ördekler, sonbahara rağmen yer yer yeşil ağaçlar ve çimenler, şelaleler... Sanırım bu kelimeler Vrelo Bosna'yı tanımlamak için yeterli olacaktır.

Vrelo Bosna'dan bir kare

Vrelo Bosna yakınlarında, havaalanı çevresinde, "Yakın tarihe tanıklık eden bir tüneli, 'Saraybosna Tüneli'ni görmeden geçmek olmaz." diyor Aida Hanım'ın eşi Ramadan Ramçe Bey. Rotamızı bu tünele çeviriyoruz ve birkaç dakikalık yolculuktan sonra tünele ulaşıyoruz. 1.6 metre yüksekliğinde ve 800 metre uzunluğundaki tünel, 1993 yılında, savaşın devam ettiği sırada inşa edilmiş ve Dobrinja ile Butmir'i birbirine bağlıyor. Savaş zamanlarında şehre yardım götürmek amacıyla açılan bu tünelin günümüzde sadece 20 metrelik kısmı kullanılabilir durumda. Tünelin açıldığı evin sahibi de, burayı bir turistik merkeze çevirmiş. Tüneli ziyaret etmeden önce, savaş yıllarına ve tünelin yapılışına dair kısa bir film izletiyor bize. Filmten sonra, savaş yıllarından kalma maskeler, silahlar, mermiler gibi envai çeşit hatıralarla dolu birkaç odaya göz atma fırsatımız oluyor. Bunlar, savaşın gerçekte nasıl bir şey olduğu hakkında somut fikirler vermekte gecikmiyor. Yere saplanmış ve henüz patlamamış izlenimi veren bir roket, o soğuk havada savaşın sıcaklığını hissetmemize yetiyor da artıyor.

Saraybosna Tüneli'ne giriş yapılan ev

Saraybosna'da, hava karardıktan sonra yaşam neredeyse sona eriyor ve gündüz saatlerinde hıncahınç dolu olan cadde ve sokaklardaki gürültü, akşam saatlerinde yerini sessizliğe bırakıyor. Akşam karanlığında, şehrin ışıkları eşliğinde gezintiye çıkan çiftlerin dışında pek kimseyi görmek mümkün değil. Şehrin ışıklarına değinmişken, özellikle tarihî yapıların ışıklandırılmasına büyük önem verildiğini de hatırlatmak gerekli; zira, Milyatska'nın kenarındaki Milli Kütüphane, Saraybosna Katedrali gibi eski binalar, geceleri göz kaşırtıcı ve bir o kadar da etkileyici görünüyor.

Bir Saraybosna akşamı

Saraybosna insanların oldukça nazik ve hoşgörülü olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Güler yüzlü ve samimi insanlar olmalarının yanı sıra kurallara uyan ve buldukları çevreyi temiz tutmaya çalışan Boşnak halkı, Türkiye'den gelen insanlara da

alışmış görünüyor. Öyle ki, belli başlı yerlerde "Türk çayı bulunur" ya da "Turski Döner" yazılı tabelaların yanı sıra Boşnak esnafının, mütevazı bir ses tonuyla, *hoş geldiniz, teşekkür ederim* gibi kalıp ifadeleri kullandığına şahit oluyor kulaklarımız.

Turistik bir mağazadan hediyelik eşya satın almak istiyoruz. Dükkânına girdiğimiz esnafa, almak istediğimiz ürünün fiyatını sorduğumuzda, "Bu 25 KM, ama Türkler için 20." cümlesi bizi bir hayli şaşırtıyor. Türkiye'den geldiğimizi bir çırpıda anlamasının yanında, pazarlık için bize fırsat bırakmadan kendisi gerekli indirim yapıyor. Birkaç parça hediyelik eşya alıp *hvala* mızı ettikten sonra dükkândan ayrılıyoruz.

Ferhadiye Caddesinden bir kare

Biraz da Saraybosna'daki yemek kültüründen bahsetmek istiyorum. İlk başta, Boşnaklar için etin çok önemli olduğunu belirtmeliyim. Burada çeşit çeşit et yemekleri ve kebablar mevcut. Etin her türlüünü her yemek içerisinde bulabiliyoruz. Kıymalı Boşnak "burek"leri ise oldukça leziz. Görünümü, bildiğimiz böreklerden biraz farklı. Tatlıların da Boşnak mutfağında ayrı bir yeri var. Boşnakların "Tufahiye" adını verdiği, içi cevizle doldurulmuş elma ve kremsantiden oluşan tatlıyı tatma fırsatımız oldu. Oldukça sade görünen bu tatlının, yediğimiz en lezzetli tatlılardan biri olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Bu tatlının dışında adını bilmediğimiz pek çok tat-

Elmalı Boşnak tatlısı (Tufahiye)

lı Boşnak pastanelerinin vitrinlerini süslüyor.

Kahvenin, özellikle “Boşnak kahvesi”nin ise burada ayrı bir önemi var. Kahverengi bakır cezvelerde, bembeyaz kulpsuz fincanlarla sunulan Boşnak kahvelerinin yanında “kıtlama” şeker veya lokum veriliyor. Cezvedeki kahveyi istediğiniz kıvama getirip fincanınıza boşaltarak içebiliyorsunuz. Bu kahve, bildiğimiz Türk kahvesine oldukça benziyor; fakat biraz daha tatlı ve akıcı bir kıvama sahip olduğunu söyleyebilirim. Yemeklerden söz açılmışken, lahanayı unutmamak gerek. Boşnaklar, beyaz laha-

nayı şerit şeklinde ince ince doğrayıp üzerine sirke dökmek suretiyle salata niyetine yiyorlar. Lezzetli olduğunu belirtmeliyim.

Saraybosna hakkında söylenebilecekler elbette bu kadar değil, anlatılacak daha çok şey var; fakat kelimeler bunları anlatmakta yetersiz kalıyor. Yeri gelmişken, Bosna’da bizi aile sıcaklığıyla karşılayan ve her konuda yardımımıza koşan Ramdan Ramçe Öztürk ile eşi Aida Öztürk’e teşekkürü borç bildiğimi bir kez de buradan belirtmek isterim. Onlar olmasaydı, Bosna belki de üzerimizde bu kadar derin etkiler bırakamazdı.

Kulpsuz fincanlar ve Boşnak kahvesi

Türkiye'nin Bosna-Hersek'te Yürüttüğü Faaliyetlerden Bazıları ve İki Ülke Arasındaki Anlaşmalar

TARİHÎ KONYİTS KÖPRÜSÜ'NÜN RESTORASYONU

Sultan IV. Mehmet tarafından 1682 yılında inşa edilen ve Konyits şehrindeki Neretva Nehri üzerinde bulunan Konyits Köprüsü, II. Dünya Savaşı sırasında bir bombardıman sonucu büyük hasar görmüş ve özgün görüntüsünü kaybetmiştir.

Aradan geçen onca seneye rağmen, bu tarihî köprü'nün yenilenmesi amacıyla birkaç ufak girişimin dışında hemen hiçbir şey yapılmamış ve köprü yıkılmaya, unutulmaya yüz tutmuştur.

2005 yılında Türk İş Birliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA) tarafından başlatılan Konyits Köprüsü'nün restorasyonu projesi, 2009 yılında başarıyla sonuçlanmış ve köprü, 16 Haziran 2009 tarihinde Devlet Bakanları Faruk Çelik ve Faruk Nafiz Özak'ın teşrif ettikleri görkemli bir açılış töreni ile halkın hizmetine sunulmuştur. Gerek Bosna-Hersek'teki nadi-de Osmanlı eserlerinden biri olması nedeniyle gerek halkın ulaşımına sağladığı katkı dolayısıyla, bu köprü'nün yenilenmesi projesi amacına ulaşmıştır.

TARİHÎ DRINA KÖPRÜSÜ'NÜN RESTORASYONU

1571 ile 1577 yılları arasında Sokullu Mehmet Paşa'nın isteği üzerine Mimar Sinan tarafından inşa edilen Drina Köprüsü, Osmanlı İmparatorluğu zamanındaki Bosna Eyaleti ile İstanbul'u birbirine bağlayan yol üzerinde bulunmaktadır. Civarında bulunan yerleşim birimlerinin kalkınmasında büyük öneme sahip köprü, Nobel ödüllü bir romana dahi konu olmuştur. Yok olmak üzere olan bu kültürel miras simgesinin yenilenmesi projesi TİKA tarafından yürütülmektedir.

FERHADİYE CAMİİ

Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa sınırları içinde inşa ettiği son camilerden biri olan Ferhadiye Camii, 1993 yılındaki savaş sırasında Sırp kuvvetleri tarafından yıkılmış ve temeli de dâhil olmak üzere ortadan kaldırılmıştır.

2001 yılında yeniden yapımına başlanan cami için, 25 Mart 2008'de Sayın Başbakanımızın Bosna-Hersek'i ziyaretlerinde, bu sürece destek olunmasına karar verilmiş ve caminin inşaatı için gerekli malzemenin TİKA tarafından karşılanması kararlaştırılmıştır.

ARICILIK PROJESİ

Busovaça sınırlarındaki Kaçuni Köyü'nde bulunan Kaçuni Arıcılar Birliği, 2008 yılında TİKA Koordinatörlüğüne başvurarak, birlik üyelerine kovan, arı ve arıcılık malzemeleri ile bunların taşınması amacıyla araç temin edilmesi talebinde bulunmuşlar ve bu talep TİKA tarafından değerlendirilip bir proje hâline dönüştürülmüştür. Proje kapsamında kovan temin edilmesi, temel petek üretimi için ünite inşaatı, ana arı üretim işletmesinin kurulması ile kovan üretiminin desteklenmesi ve paketleme ünitesinin geliştirilmesinin yanı sıra yetiştiricilere eğitim de verilmiştir. Türkiye'den görevlendirilen bir uzman, projeden faydalananlara 5 ay boyunca danışmanlık hizmeti vermiş ve proje kapsamında, üç grup eğitim amacıyla Türkiye'de bulunmuştur. 2009 yılı Temmuz ayının sonuna kadar 16 köyde toplam 35 aileye destek verilmiş ve projenin temel amacı olan Bosna-Hersek'te üretim ve istihdamın artışı ile ülkenin kalkınmasına katkıda bulunmuştur.

BALIKÇILIK ENSTİTÜSÜ

Verimli toprakları ve zengin bitki örtüsünün yanı sıra kullanışlı su kaynaklarına da sahip olan Bosna-Hersek'te, buna rağmen balıkçılık sektörü yeteri kadar gelişme gösterememiştir. Bu husus gözönünde bulundurularak, var olan kaynakların etkili şekilde kullanımı için gerekli maddî imkânları ve alt yapısı bulunmayan Bosna-Hersek sınırları içerisinde

deki Neretva Nehri ile Boračko Gölü etrafında, TİKA tarafından "Konyits Balıkçılık Enstitüsü" kurulmuştur. Proje sayesinde, doğal kaynakların verimli kullanılması, balıkçılığın geliştirilmesi ve istihdamın artırılması amaçlanmıştır.

Neretva ve Drina gibi nehirlerde yaşayan balık çeşitlerinin ve popülasyonunun çoğaltılması ile konuyla ilgili araştırma, bilimsel inceleme, üretimi destekleme gibi hususlar da yine bu projeye amaçlananlar arasındadır.

2008 yılında Enstitünün merkez binasına ek olarak larva tesisatı onarım birimi, balık çiftliği, çeşitli havuzlar ve bunları destekleyici binalar inşa edilip gerekli ekipman ile donatılmışlardır. 2009 yılı içerisinde ise balık havuzları genişletilip bungalovlar inşa edilmiş, nehir kenarlarına tahkimat duvarları ile tahta köprüler yaptırılmış ve çeşitli çevre düzenleme işleri gerçekleştirilmiştir.

Projenin sonuçlanmasıyla beraber, bölge halkına iş sahası açılmış ve bölgenin ekonomik yönden kalkınmasına katkıda bulunulmuştur.

KONYİTS HASTANESİ

Bosna-Hersek'te sağlık alanında gerçekleştirilen reform çalışmaları kapsamında, Konyits Belediye Başkanı ile Konyits Sağlık Merkezi Müdürü TİKA'ya başvurarak, savaş sırasında ağır hasar gören Konyits Sağlık Merkezinin onarılmasını ve daha fazla kişiye hizmet verebile-

cek bir hastaneye dönüştürülmesini talep etmişlerdir. TİKA, 2009'un Mart ayında yapılması gereken onarım ve yenileme işlerini üstlenerek gerekli ihâleleri gerçekleştirmiş ve Eylül ayında binanın hastaneye dönüştürülmesi işlemini tamamlamıştır.

Toplam 730.000 avroya mal olan proje sayesinde Konyits halkı ile Konyits yakınlarında yaşayanlar daha kaliteli ve etkin sağlık hizmetlerine kavuşmuşlardır. Bölgedeki sağlık standartlarının yükseltilmesi için oldukça önemli olan bu girişim, Türkiye ve Bosna-Hersek arasındaki ilişkilerin güçlenmesinde de büyük rol oynamıştır.

GORAJDE İMAR PROJESİ

Bosna'nın doğusunda yer alan Gorajde, savaş sırasında uzunca bir süre kuşatma altında kalmış ve bunun sonucunda, bölgedeki binalar oldukça ağır hasarlar almış, bir kısmı ise tamamen yıkılmıştır. Gorajde'nin Gazilerden Sorumlu Bakanlığının başvurusu üzerine, gazilere ait hasar gören evlerin onarılması işine

başlanmış ve proje kapsamında 90 evin tadilatı yapılarak 5 gazi ailesine de yeni ev inşa edilmiştir. Bu proje sayesinde, savaşta en ağır yarayı alan Gorajde halkının refahına katkıda bulunulmuştur.

YAYINCILIK FAALİYETLERİ

TİKA, ülkede çeşitli yayın faaliyetleri de gerçekleştirmiştir. İşitme engelliler için yayımlanan "Mostovi" dergisinin 4 sayısının çıkarılması için gerekli desteği sağlayan TİKA, 3 ayda bir yayımlanan bu dergiyi ücretsiz olarak okuyucularına dağıtmıştır.

Tuzla Arşivinde muhafaza edilen ve Srebrenitsa, Tuzla, Biyelyina şehirlerine ait 1870-1881 tarihleri arasındaki mahkeme kayıtlarından oluşan şeriyye sicillerinin kataloğu da yine TİKA tarafından Türkoloji projesi kapsamında Doç. Dr. Tufan Gündüz tarafından yayımlanmıştır.

Ayrıca, "Bosna-Hersek'te Bir Osmanlı Aydını: Salih Safvet Başıç" adlı eser de, Doç. Dr. Osman Geçer tarafından hazırlanmış ve T.C. Saraybosna Büyükelçiliğinin katkılarıyla TİKA tarafından basılmıştır. Türkçe ve Boşnakça olmak üzere iki dilde hazırlanan kitabın tanıtımı, 24 Haziran 2009 tarihinde Saraybosna Türk Kültür Merkezinde yapılmıştır.

ÖRTÜ ALTI SEBZE ÜRETİMİNİN (SERACILIĞIN) GELİŞTİRİLMESİ

Doğu Bosna'da tarım sektörünün iyileştirilmesi amacıyla tespitlerde bulunmak için, 31 Temmuz-7 Ağustos 2006 tarihlerinde TİKA ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bağlı uzmanlar bölgeye gönderilmiştir. Uzmanların, yerinde yaptıkları incelemelerin sonucunda; küçük alanların tarımsal açıdan değerlendirilmesine imkân veren, savaş sonunda toprağına geri dönenlerin ülke koşullarında pazara çıkmasına imkân sağlayacak asgarî büyüklükte tesis edinmelerine yönelik

olarak örtü altı sebzeçiliğın geliştirilmesi projesinin gerçekleştirilmesi hususu önem kazanmıştır. Bu kapsamda 2007 ve 2008 yılları içinde toplam 20 aileye seracılık malzemesi temin edilmiş, Ocak 2009 itibarıyla seraların verileceği 60 ailenin seçimi yapılmış ve bu ailelere seralarla sulama sistemi verilmiştir.

CEMAL BİJEDİÇ ÜNİVERSİTESİ İNŞAAT FAKÜLTESİNİN TADİLATI

Savaş yıllarında büyük hasar alıp kullanılmaz hâle gelen Cemal Bijediç Üniversitesi'ne bağlı İnşaat Fakültesi, 2007-2009 yılları arasında TİKA tarafından onarılmış ve 1 Ekim 2009 tarihinde resmî bir törenle yeniden hizmete açılmıştır. Fakülte için gerekli olan mobilyalar ile ders araç ve gereçleri de yine TİKA tarafından karşılanmış ve ülkedeki eğitim-öğretim sürecine katkıda bulunmuştur.

TİKA, bu faaliyet ve projelerinin yanı sıra çeşitli okul, kütüphane ve merkez-

lere kitap ve ekipman desteği vererek, Bosna-Hersek'teki eğitim-öğretim sürecinin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığı ise, yürüttüğü TEDA Projesi aracılığıyla Türkçenin seçkin eserlerinin Boşnakçada yayımlanmasını ve Türk yazarların eserlerinin ülkede okunmasını sağlamıştır.

Bosna-Hersek ile Türkiye Arasındaki Anlaşmalar

1. Dostluk ve İş Birliği Anlaşması
2. Kültür Alanında İş Birliği Protokolü
3. Sağlık Alanında İş Birliği Anlaşması
4. Ticaret ve Ekonomik İş Birliği Anlaşması
5. Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması
6. Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması
7. Enerji Konularında İş Birliğine İlişkin Mutabakat Zaptı
8. İstatistik Alanında Bosna-Hersek'e Yönelik Teknik Yardım Programı Protokolü

TİKA Başkanı Sayın Musa Kulaklıkaya, Cemal Bijediç Üniversitesi İnşaat Fakültesinin açılışını gerçekleştirirken

Basında Yunus Emre Vakfı

ANADOLU AJANSI

18.10.2009

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Bosna Hersek ziyareti çerçevesinde Bosna-Hersek Cumhurbaşkanlığı Konseyi Üyesi Haris Silayciç ile birlikte Saraybosna'da inşa edilen Yunus Emre Türk Kültür Merkezini açtı.

Açılışın ardından konuşan Davutoğlu, Bosna Hersek'te tarihî bir gün yaşadıklarını söyleyerek, açılan bu merkezin Yunus Emre Vakfının her yere açmayı planladığı kültür merkezlerinin ilki olduğunu bildirdi. Davutoğlu, ilk merkezin Saraybosna'ya açılmasının tesadüf olmadığına işaret ederek, bunun bilinçli ve üzerinde uzun süre düşünülen bir karar olduğunu kaydetti. Davutoğlu, şöyle konuştu:

"Bir şehre Türk kültürü ne kadar yansımış diye bir soru sorulacak olursa, 'Türk kültürünün yansıdığı şehir Saraybosna'dır' derim. İstanbul nasıl bizim şehrimiz ise Saraybosna da aynı şekilde ortak kültürümüzün şehridir. Başçarşı ile Kapalıçarşı, Sultanahmet ile Gazi Hüsrev Bey Camii aynı ruhun yansımalarıdır. İstanbul ve Saraybosna ruh kardeşleridir."

Davutoğlu, Türk ve Boşnak kültürlerinin tek bir kişide birleşmesinin örneği olarak da Bosna Hersek'in efsanevi lideri Aliya İzzetbegoviç'i gösterebileceğini söyleyerek, İzzetbegoviç'in 21. yüzyıldaki Yunus Emre olduğunu kaydetti. Davutoğlu, İzzetbegoviç'in de aynı Yunus Emre gibi "Ben gelmedim dava için, benim işim sevgi için, dostun

evi gönüllerdendir, gönüller yapmaya geldim" dediğini belirterek, büyük etnik kıyımlarla karşılaştığı dönemde bile İzzetbegoviç'in bu mısraları söyleyebilmiş bir kişi olduğunu ifade etti.

Bakan Davutoğlu, bundan dolayı Yunus Emre Kültür Merkezinin Saraybosna'da açıldığını söyleyerek, şunları kaydetti:

"Nasıl gönüllerimiz bir ise, geleceğlerimiz de stratejilerimiz de birdir. Ben Türkiye'de yaşayan 72 milyon Türkün kıyamete kadar devam edecek olan desteğini açıklamak için geldim. İzzetbegoviç'in emaneti, Siladziç'in olduğu kadar bizlerin de emanetidir. Bu kültür merkezini, emaneti korumak için açıyoruz. Saraybosna ve onun kültürü ebediyete kadar yaşayacak ve bu merkezler buna yardım edecektir."

Siladziç de konuşmasında Bosna'nın kaderiyle ilgili önemli günlerden geçildiğini belirterek, Türkiye'nin ve Davutoğlu'nun her zaman olduğu gibi yanlarında bulunduğunu bildirdi. Türkiye ve Bosna Hersek arasındaki siyasi ilişkilerin çok iyi olduğunu, ancak ekonomik ilişkilerin daha da gelişmesi gerektiğini söyleyen Siladziç, Saraybosna'daki Türk kültür merkezinin yanına bir kültür merkezi daha açılmasından memnun olduklarını dile getirdi. Siladziç, "Bundan sonra buralarda Türkçe öğreneceğiz." diyerek, Kültür Merkezi için Türkiye'ye teşekkürlerini ilettiler.

Yunus Emre Türk Kültür Merkezinde Türkçe kursları verilecek, aynı zamanda Türk kültürünü tanıtan eserler bulundurulacak.

AKSAM

18.10.2009

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu Bosna ziyaretinin ikinci gününde

Bosna-Hersek Cumhurbaşkanlığı Konseyi Üyesi Haris Siladziç ile bir araya geldi. Silayciç ile birlikte Saraybosna'da inşa edilen Yunus Emre Türk Kültür Merkezini açan Davutoğlu, 'Bir şehre Türk kültürü ne kadar yansımış diye bir soru sorulacak olursa, 'Türk kültürünün yansıdığı şehir Saraybosna'dır' derim. İstanbul nasıl bizim şehrimiz ise Saraybosna da aynı şekilde ortak kültürümüzün şehridir. Başçarşı ile Kapalıçarşı, Sulta-

nahmet ile Gazi Hüsrev Bey Camii aynı ruhun yansımalarıdır. İstanbul ve Saraybosna ruh kardeşleridir' dedi. Davutoğlu, Bosna-Hersek'te yüksek temsilciliğin kaldırılmasıyla ilgili bir soru üzerine, 'Biz Türkiye olarak yüksek temsilciliğin kapatılmasını erken görüyoruz. Dayton Anlaşması sonrasında bu görev tevdi edildiğinde belli görevler kendisine verilmişti. Biz bu görevlerin tamamlandığı kanaatinde değiliz. Çünkü, Bosna-Hersek'te işleyen bir siyasi yapı, fonksiyonel bir devlet bütün tarafların üzerinde ittifak ettiği anayasal bir çerçeve oluşturulmaksızın yüksek temsilciliğin kapatılması ciddi sakıncalar doğurabilir' diye konuştu.

Uvijek ćemo podržavati sveti cilj Alije Izetbegovića

Izetbegović je heroj za sve nas, koji se borio za dignitet čovječanstva, nekada pomislim da je on bio Yunus Emre 20. stoljeća, rekao turski šef diplomatije

Turska delegacija, u sastavu Izetbegović

U Ministar Alije Izetbegović: Sastajete ovaj svijet

Ministar vanjskih poslova Republike Turske Ahmet Davutoğlu (Davutoğlu) jutros je prvo put u obilasku Sarajeva, a ostao je i u istom danu posjetiti Mostar.

Prototip lidera

Prvo je posjetio sarajevske selidske mezarje Kovači, gdje se prvo put posjetio Mehmedima, a zatim se naklonio nad mezarom prvog predsjednika FBiH Alije Izetbegovića, kojemu je sa-

Za Muzej donacija od 50.000 eura

Kako „Avaz“ saznaje, Davutoğlu je, nakon što ga je rukovodstvo Muzeja „Alija Izetbegović“ upo-

zvalo u iznenađujućem pozivu, odlučio svojom institucijom donirati 50.000 eura za izgradnju muzeja.

Onaj koji je u da je svojevremeno najviši članak u Aliji Izetbegoviću u kojem je prvi predsjednik Predsjedništva BiH opisan kao prototip lidera koji je postao uzorom.

Nakon pažljive analize, zaključili smo da je Izetbegović naša nacionalna kultura, a da su Istanbul i Sarajevo naša dva najvažnija grada. Dovoljno brzo? Ne, kada pomislim da je Alija Izetbegović

Davutoğlu u Mostaru: Kao kod kuće

Mjesto duhovnog odmora

Ministar Davutoğlu jutros je u kamionu posjedovao u svom kamionu u Mostaru, naprije sa svojom delegacijom, kraljevo odmoru u hotelu „Bosna“, odakle je pjevnice kraljevo preputa Sarajevu. Također obilazila Kraljevo Mehmed-pašina džamija, u staroj jezgri grada. Davutoğlu je za „Avaz“ rekao: „Površno da posjeti grad na Neretvi i u blizini.“

Sarajevo i nakon toga otputovati za Tuzlu, Ali, ako dolazi u BiH i imate kamion, a ne vidite Mostar, onda se osjećate krivim. Jer, Mostar je grad u skladu s civilizacijom, ovo je naša nacionalna civilizacija. Kada letim avionom Mostar i vidim stari most, osjećam se kao kod kuće. Nakon uspješnih diplomatskih sastanaka, Mostar je mesto mog duhovnog odmoru. Kao nam je Davutoğlu. M. D.

koliko govori ovdje Fatihović i istom tom tenisu. Za mene je velika čast poznaniti mezar veličnog lidera Alije Izetbegovića, ali i Hamet koji meni pripadaju. Oni nisu samo ljudi Bosnaka i BiH, oni su ljudi za sve nas, koji se borio za dignitet čovječanstva. Ono što se dogodilo Sarajevu i Bosni 90-ih godina prošlog vijeka bio je slučaj, prototip čovječanstva. Izetbegović je bio lider koji je bio do-vođen za čovječanstva, Bosne i BiH, nekada je mezarje selidske i Kovači je u Sarajevu.

Uvijek ćemo podržavati sveti cilj Alije Izetbegovića. Slična samostojnost i nezavisnost integritet BiH, koji je Alijevo naslijeđe. Ono je opozitno da Sudžić dana - posjetio je Davutoğlu.

Pažljiva analiza

Nakon posjete Kovačima, turska delegacija uputila se ka mezarju Sarajeva. S članovima Predsjedništva BiH Harisom Silajdžićem Davutoğlu je presječio tepih na crvenom tepihu „Yunus Emre“.

Uvijek ćemo podržavati sveti cilj Alije Izetbegovića. Slična samostojnost i nezavisnost integritet BiH, koji je Alijevo naslijeđe. Ono je opozitno da Sudžić dana - posjetio je Davutoğlu. Nakon pažljive analize, zaključili smo da je Izetbegović naša nacionalna kultura, a da su Istanbul i Sarajevo naša dva najvažnija grada. Dovoljno brzo? Ne, kada pomislim da je Alija Izetbegović

Dnevni Avaz
18.10.2009

VIJEST U OBJEKTIVU

Foto: Didier TORCHE

Sličnosti

Ministar vanjskih poslova Republike Turske Ahmet Davutoğlu otvorio je jučer Turski kulturni centar Yunus Emre u Sarajevu. On je naglasio da su pažljivo birali lokaciju na kojoj će biti otvoren prvi Yunus Emre kulturni centar te da nije slučajnost da je to Sarajevo. „Sarajevo i Istanbul su slični gradovi. Kapali čaršija i Baščaršija, Plava džamija i Begova džamija... I zato je upravo Sarajevo odabrano“, kazao je Davutoğlu. Davutoğlu i Haris Silajdžić su posjetili mezar Alije Izetbegovića i Memorijal Kovači.

Oslobodjenje
18.10.2009

Hürriyet

23.10.2009

Yunus Emre Enstitüsü ve Kültür Merkezi ilk olarak Bosna'da Sarayev'o'da açıldı.

Açılışa Boşnak Cumhurbaşkanı ile bizim Dışişleri Bakanımız katılmış. Kısa sürede Türkçe öğrenmek için otuz yedi kişi müracaat etmiş. Kültür ve Turizm Bakanlığ'ından aldığım bilgiye göre, bu enstitü/merkezlerin açılışı, çeşitli ülkelerde, çeşitli kentlerde devam edecek. Ne zaman yurt dışında bir kültürel etkinliğe gitsem, onların ünlü edebiyatçıları adına açılmış kültür merkezlerine imrenirim. Türkiye'de Goethe Enstitüsü'nün Alman dilinin ve kültürünün yaygınlaşmasındaki yerini söylemeye gerek yok, Cervantes Enstitüsü kısa zamanda hem İspanyolca öğrenmek isteyenlerin sayısını artırdı, hem de o dilin edebiyatını çok kişiye ulaştırdı. İtalyan Kültür Merkezi de dil öğretme, etkinlikler düzenleme açısından etkili sayılır.

Başta Almanya olmak üzere birçok yabancı ülkede yaşayan, yurttaşlarımızın, kendi dillerinin edebiyat kitaplarını okuyabilecekleri bir merkez bizim tanımamız açısından önemli bir işlevi üstlenecek. Hiç kuşkusuz ben bu enstitülere yabancılar açısından bakmayı öne alıyorum. Çünkü, Türkçe öğrenmek isteyen yabancıların böyle bir yere gereksinimleri var. Bu gereksinimi sadece Almanlar açısından düşünmüyorum, orada yaşayan üçüncü kuşak Türkleri de bu projenin içine katıyorum. Kendi dillerini, kültürlerini, edebiyatlarını öğrenmek için başvuracakları bir kurum niteliği taşıyacak bu yerler. Buralarda hem Türkçe kitaplar, hem de o ülkenin dilinde çeviriler bulunması gerekiyor. Çünkü dil öğrenme, ancak edebi örneklerle güçlenirse, desteklenirse başarılı olur.

Önümüzdeki dönemde bu enstitü/merkezlerin nerelerde açılacağı'nın kısa bir listesini vereceğim:

İkinci kültür merkezi Astana'da (Kazakistan) faaliyete geçecek. Bunu Moskova (Rusya), Paris (Fransa), Macaristan, Köstence (Romanya), Şam ve Halep (Suriye) izleyecek.

Yukarıdaki ülkelere yakın gelecekte, Meksika, Polonya, Çin, Almanya, Mısır, Hindistan, ABD katılacak.

Bakanlık mekânlar için iki aşamalı bir çalışma yapıyor: Hibe edilen binaları değerlendiriyor ve kiralık yer arıyor.

Ekim ayı içindeki bir toplantıda, hazırlıkları tamamlanan merkezlerin açılma tarihleri saptanacak.

Kültür Enstitü/Merkezleri'nin açılmasıyla bizim başka ülkelerin insanlarına kendimizi tanıtmaya konusunda büyük mesafe kat edeceğimiz kanısındayım.

Doğan HIZLAN

Milliyet

18.10.2009

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Bosna-Hersek ziyareti çerçevesinde Bosna-Hersek'in eski lideri Aliya İzzetbegoviç'in kabrini ziyaret etti.

Dua okuyan Davutoğlu, kabrin hemen yanındaki müzeyi de gezdi. İnşası devam eden müze ve kompleksinin tamamlanmasında maddi sorunlar olduğunu öğrenen Davutoğlu, gereken 50 bin euro'nun Türkiye tarafından karşılanması için ilgili Türk yetkililere talimat verdi. Davutoğlu, Bosna Hersek ziyareti çerçevesinde Bosna-Hersek Cumhurbaşkanı Konseyi üyesi Haris Silayciç'le birlikte Saraybosna'da inşa edilen Yunus Emre Türk Kültür Merkezini de açtı.

Davutoğlu, Türk ve Boşnak kültürlerinin tek bir kişide birleşmesinin örneği olarak da Bosna Hersek'in efsanevi lideri Aliya İzzetbegoviç'i gösterebileceğini söyleyerek, İzzetbegoviç'in 21. yüzyıldaki Yunus Emre olduğunu söyledi. Yunus Emre Türk Kültür Merkezinde Türkçe kursları verilecek, aynı zamanda Türk kültürünü tanıtan eserler bulundurulacak. Boşnak ve Türk gazetecilerle de bir araya gelen Davutoğlu, Bosna-Hersek Milli Futbol Takımı'nın Dünya Kupası elemelerinde play-off oynama şansını yakaladığını da anımsatarak, "İnşallah Dünya Kupası'na gidecek ve bizi de temsil edeceksiniz" dedi.

Avrupa ve dünya haritasında Bosna-Hersek

Tarihî Mostar Köprüsü

Vrelo Bosna

Milyatska Irmağı

Sebil

Bosna-Hersek Hakkında Genel Bilgiler

Başkenti: Saraybosna

Yönetim Biçimi: Federal Cumhuriyet

Bağımsızlık Tarihi: 1 Mart 1992

Toplam Nüfusu: 4,613,414 (%48 Boşnak, %37,1 Sırp, %14,3 Hırvat, %0,6 diğer)

Toplam Yüzölçümü: 51,197 km²

Resmî Dilleri: Boşnakça, Sırpça ve Hırvatça

Başlıca Dinler: İslâm (%40), Ortodoks (%31), Katolik (%15), Diğer (%14)

Başlıca Diller: Boşnakça, Sırpça, Hırvatça

GSMH: 32,5 milyar \$

GSMH (Kişi Başı): 8,139 \$

Enflasyon Oranı: %1,5

İhracat Hacmi: 5,092 milyar \$

İthalat Hacmi: 11,94 milyar \$

Başlıca İhracat Ortakları: Hırvatistan (%21), Slovenya (%16,5), İtalya (%16,1), Almanya (%13,3), Avusturya (%9,6), Macaristan (%5,7)

Başlıca İthalat Ortakları: Hırvatistan (%24,7), Slovenya (%13,3), Almanya (%13,1), İtalya (%10,4), Avusturya (%7), Türkiye (%6,5), Macaristan (%5,4)

Türkiye ile Saat Farkı: -1 saat

Saat Dilimi: GMT +1

Millî Bayram: 25 Kasım

Telefon Kodu: +387

İnternet Kodu: .ba

Kaynak: CIA-The World Factbook

Prizma

INTERNATIONAL

Prizma
COMPUTER

Prizma
GRADNJA

PRIZMA
SUPPORT'S

PRIZMA
MARKETING'S

www.prizmacomputer.com
www.prizmashop.ba

Bilgisayar
İnşaat
Kirtasiye ve büro malzemeleri
Hediyelik eşya
PR ajans
e-ticaret

Kompjuteri
Gradnja
Školski i kancelarijski materijal
Suveniri
PR agencija
On-line prodavnica

Prizma International d.o.o.

Ul. Pehlivanuša bb. • 71000 Sarajevo • BiH • T. +387 33 222 784 • F. +387 33 222 785
info@prizma-int.ba • www.prizma-int.ba

146

ZIRAAT

GODINA

Sa nama ste sigurni

TURKISH ZIRAAT BANK BOSNIA

Sarajevo, Dženetića čikma 2, 033 564 107; Zelenih beretki 5, 033 720 200; Ferhadija 29, 033 252 230;
Novo Sarajevo, 033 717 720; Ilidža, 033 761 340; Vogošća, 033 424 565; Novi Grad, 033 767 740;
Hadžići, 033 428 330; Tuzla, 035 257 505; Lukavac, 035 550 195; Tešanj, 032 656 330;
Gračanica, 035 700 135; Zenica, 032 241 241; Visoko, 032 731 890; Travnik, 030 541 292;
Kakanj, 032 557 050; Mostar, 036 501 650; Konjic, 036 735 871; Bihać, 037 229 010;
www.ziraatbosnia.com
info@ziraatbosnia.com

YURT İÇİ YURT DIŞI UÇAK BİLETİ-OTEL-TATİL

HAC-ÜMRE ZİYARETİ

ORGANİZASYON-KONGRE-TOPLANTI

ARAÇ KİRALAMA

7/24

www.atour.com.tr

a tour

Tunalı Hilmi Cad. Kuşulu İşhanı No:123/138 Kavaklıdere-ANKARA

Tel: 0.312 467 76 00 (pbx) - 427 64 56 - 57

Fax: 0.312 467 77 75 - 427 64 58 • www.atour.com.tr

KÜLTÜRLER ARASI KÖPRÜYÜZ MOSTOVI MEĐU NAMA

www.fidantours.ba

info@fidantours.ba

Tel: +387 33 571 620 / 571 621

Fax: +387 33 238 615

